

НАШ ВЕРНІСАЖ

Український художник Микола Стратілат, легко, невимушено володіє лінією, майже непомітною, регулюючи пластичне напруження кожної частини аркуша. Послаблення лінії, дрібний штрих створюють просторові паузи, що сповнюють його гравюри повітрям і світлом.

Архітектурна пам'ятка завжди є домінантою аркуша. І може здатися випадковим переплетення стовбурів дерев та інших деталей, проте все це логічно вивірено — і кожен порух різця працює на чітко й глибоко продуману композицію. Цикл "Київ. Сторінки історії", безумовно, відмінний від попередніх серій, та головна змістова лінія творчості Стратілата, що полягає у постійному ствердженні краси як ідеального стану життя і природи, тут не лише зберігається, а й набуває ще більшої кількості емоційних відтінків.

Апостол правди. Гравюра на оргсклі. 1988

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

Володимир Соханівський: Усуваймо анархію	1
Орися Яхневич: Матері, матері	4
Біль Чорнобиля	5

СУЧАСНА УКРАЇНА

Сірій Орел Орест: А ялиці шуміли	6
Любомир Онишкевич: Етика і економіка в Україні	7
Ст. пл. Христина Слободян: "Пустити мене, мамо, до табору ..."	14
Є. Гайдаренко: Що таке "Пласт"	17

ДУХОВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Євген Сверстюк: Духовні джерела відродження	24
Андрій Качор: Більше уваги для авторитету родини	30
Омелян Вишневський: Про ще одну концепцію	35
Д-р Борис Кудрик: Чужі впливи в українській музичній культурі	40

ПКТ

Р. Павлишин: Матеріяли під дискусію до тем ПКТ	43
--	----

ХРОНІКА

Патріарх Київський і всієї України	52
В. Соханівський: На могилі Шевченка	53
Сірій Лев: Пласт за морем	55

ЛИСТУВАННЯ

Ігор Яцкевич: Загроза "новітньої" русифікації	59
В Україні Пласт розвивається щораз краще	61
Наш вернісаж	64

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2 (95)

Торонто

1991

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Квартальник

Ч. 2 (95)

Редакція:

Mr. W. Sochaniwskyj, 1045 Bloor Street West, Toronto, Ontario
M6H 1M4

Адміністрація:

2199 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6S 1N2
Tel.: (416) 769-7855

Редакційна Колегія:

Володимир Соханівський, Адольф Гладивович,
Леся Храплива-Щур, Тоня Горохович

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора, висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції, чи пластового проводу.

Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата: \$25.00 ЗСА, або їх рівновартість

Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.

Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за доплатою одного доляра від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Magazine

2199 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1N2

Набрано і надруковано у Видавництві "Новий Шлях"

The New Pathway Publishers Limited
297 College Street, Toronto, Ont. Canada — M5T 1S2

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2(95)

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

УСУВАЙМО АНАРХІЮ!

Ми тут, ми є, ми всі. Ми — гурт.
Єднаймося! Ми той є гурт
Подій майбутніх, вирішальних.

Микола Вінграновський

Перечитуючи доступні статті про Пласт в Україні й Польщі, написані непластунами, та вслухуючись до так позитивних висловів нових нашіїв ідеї Пласту в тих країнах, — сильно і радісно вражає те, що вони там так щиро сприймають нову для них пластову ідеологію такою, якою вона була і є до 1991-го року. Вони розуміють і сприймають всі правила, обов'язки, закони, традиції, методику такими, як вони є тепер. Їхня іноді така розумна інтерпретація Пласту і його проблем навіть зворушує декого з нас тут в діаспорі. Тому ми можемо зі спокоєм зайнятися іншими важливими речами росту і розвитку нашого народу й нашої організації. В "Пластовому Шляху", ч. 1/94, була згадка про знамениту гутірку нашого філософа Миколи Шлемкевича про світогляд і характер. В його брошурці на сторінці 27 він, між іншими, пише:

"Є ще у нас самих внутрішній ворог нашого нормального розвитку. Це страх перед розумною організацією, що вимагає

суворої дисципліни, ладу, а кожну людину ставить на своє місце. Таким ворогом нашого росту вгору є **бунтарські завороти** з дороги, що раді б бачити нас завжди в первісній хаосі, а не в ясній і розумній формі. Це анархічні тенденції життя, що нерозривно покриваються у нас чужими мудростями ... А нам, що починаємо розбудовувати свою мисль і своє місто, для нас проповідь ірраціоналізму, моральної безкарності, розгону для розгону, чину для чину ... для нас усе те велика небезпека і прикриття нехоті до розумних форм, що вимагають твердого зусилля і дисципліни. Ми, що шукаємо своєї мислі і прямуємо до своїх міст, мусимо навчитися цінити саме розум — творця і організатора сучасного міста ..."

Безперечно, що тут кортить бодай натякнути на ті різні і прерізні "бунтарські завороти", ті різні групи, групки, партії і партійки, які появляються навіть в бігу останніх трьох поколінь в Україні. Наша історія є багатим джерелом вияву тієї анархії. В загальному виглядає, що підвищений рівень і якість мислення загалу нашої спільноти та поява тут і там сильних особистостей у мистецькому, культурному, літературному, політичному, науковому, економічному і виховному світах сприяють тому, щоб дух тої злосливої і влізливої, а особливо вульгарної і примітивної анархії не тільки не поширювався, а навпаки, вони її нищать як щось некорисне, негідне, руйнуюче. Анархію можна помалу викоринити в нашому народі і організації поглибленням здорової свідомості, розсудку та ростом етнічно-моральних вартостей. Можливість доброї і ширшої комунікації в спільноті також цьому сприяють.

В енциклопедичному словнику під словом АНАРХІЯ є написано: 1. відсутність уряду, 2. беззаконне замішання і політичне безладдя та 3. загальне безладдя, а "анархос" означає — без провідника чи шефа".

Отже, вже навіть сама дефініція дає нам оправдання, чому ми є такі як є. Поперше, ми не тільки не мали традиції свого справжнього уряду через довгі — довгі літа, а зате ми мали "забагато" окупантських, зненавиджених народом режимів, яких бажали за всяку ціну позбутися чимскоріше. При тому, із зрозумілих причин, був брак почуття і розуміння права, законів, а внаслідок того не було розвинене почуття лояльності і правопорядку та ефективного політичного вироблення. Вершком цього був брак великих, взглядно всенациональних, провідників, а якщо вони були, то народ був замало свідомий, щоб їх впізнав і

гідно оцінив у відповідний час і, крім того, таких здібніших провідників ворог по-звірському винищував, вбивав.

Тому то приємно, що якраз у відновленому Пласті в Україні, Польщі та інших країнах завважається таке гарне, шляхетне, крицеве бажання лояльності, послуху і правопорядку у відношенні до нашого головного проводу — Головної Пластової Булави, не зважаючи на те, що вона так далеко поза Україною. Тому із зворушенням, гордістю і неабиякою радістю гратулюємо шановним проводам нових клітин Пласту на рідних землях, в Україні, Польщі і всюди, де він наново перещепився, за їхнє глибоке розуміння суті Пласту, його світогляду та важливої ролі в житті українського народу.

Щасти Вам, Боже!

Володимир Соханівський

Орися Яхневич

Матері, матері, матері,
Ви за нас не сивійте в тривозі,
Не журіться за нас на зорі,
Коли ми забарились в дорозі.
Ми не діти уже. А тому
Нас учити, як жити — не треба.
Ми скоряємо час і пітьму,
Шлях нас кличе вперед і до неба!
Нам найвищі вершини — долать
І не падать ніде на коліна.

О. Кульчицька. Мати. Фрагмент.

У п'яту річницю чорнобильської трагедії

БІЛЬ ЧОРНОБИЛЯ

Коли в огні палав четвертий блок
І вирвався із шор нещадний Молох,
Йому назустріч зробив хтось перший крок,
І грізно дзвони вдарили на сполох.

Чорний біль, чорний біль ...
І рушив люд від отчого порога,
Лишаючи сади і зелень піль.
Чи ж буде ще назад колись дорога! ...

Надійно ліг на смерт саркофаг,
Та й досі щось пече мене у грудях,
І хлібороба сум стоїть в очах:
Коли ж оця земля родити буде!

Мій Києве, це витязі твої
І посланці Вітчизни усієї
Зробили все, щоб знову соловії
Співали над розквітлою землею.

Здоровий пульс артерії Дніпра,
Ще на ланах підніме колос жито,
Та ж світ оцей для щастя і добра,
І нам його від лиха боронити.

Чорний біль, чорний біль ...
Та ще страшніш війни кровавий Молох.
То ж поспішаймо, люди, звідусіль,
Покиль є час, плянето, бий на сполох!

(Надіслане з України)

А ЯЛИЦІ ШУМИЛИ ...

Славське ... Містечко в Карпатах — знаний лежачий курорт. З одного боку гора Кремінь, з другого — річка Опір. Це тут у 30-их роках був сталий пластовий табір. Тут теж мали місце наради тайного "Пластового Центру". Звідсіля розходилися рівночасно в різні сторони їх учасники — тихцем, щоб ворог не запримітив. Шуміли ялиці і вказували їм шлях у далекі, незнані світи ...

Сьогодні в Славську відпочивають старі й малі. Розбудовано цілий ряд баз, в яких проводять свої вакації робітники, міщани, інтелігенція. Дехто їздить на лежачих. Інші пересиджують перед телевизором. Ще інші не можуть дочекатися, коли відкриють дискотеку.

Сьогодні в Славську незвичний рух. Приїждять хлопці й дівчата, які не шукають тут відпочинку. Це з'їхалися учасники Ради Орлиного Вогню. Управління Народної Освіти випустило обіжник до всіх шкіл: висилайте людей на пластовий вишкіл до Славська. І вони їдуть. Зустрічають тут інших учасників: пластунів, студентів. Дуже пестре товариство зібралося. 56 учасників, 11 слухачів і 7 членів проводу. Майже з кожного містечка в Галичині. Є і з Волині, з Києва, Дніпропетровська. Донецька. Навіть з Польщі приїхали. В більшості не знають, чого очікувати. Деякі гордяться, що вже цілий рік належать до Пласту. Інші про Пласт тут уперше почули.

Орлина варта. Відкриття Ради Орлиного Вогню. Це 100-та Рада. І перша в Україні від 1944-го року. Чуємо про Орлиний Круг, його традиції, про завдання, що перед нами, про потребу на цей тиждень стати дитиною: новачком, новачкою. І — о, диво! — Ті пластуни вітаються лівою рукою!

Порозкидали нас по різних базах. На спільні заняття треба ходити "через три горби і три долини". Так само три рази денно: на сніданок, обід і вечерю. І то неабиякі горби! Дійсні карпатські! На третій день братчик Олесь каже, що я вже так легко ходжу, як гуцул. Але він не знає мого секрету. Бо я таки дійсно гуцул. З Коломиї! А ще до того мій апетит. Годують тут за пляном. Клюски й сіканці на сніданок, клюски й сіканці на обід, клюски й сіканці на вечерю.

Карпатська ніч. Мороз, аж тріщить. Постоїш кілька хвилин і ноги в хутряних чоботах болять від зима. "Зима, як у старому краю", — жартує Маркіян. Небо завітчалось мільярдами зірок. Пояснюю сузір'я: ось там Великий Віз, там Полярна Зірка, а над нами — Оріон. "А ти звідки це знаєш?" — дивуються — "Хіба ж у вас є такі сузір'я?" — З долини несеться стукіт коліс по рейках і свист паровозу. Це мчить поїзд Львів-Мукачів. Ялиці шумлять ...

Неділя. Маршуємо до міста до церкви. На жаль, церква закрита — Богослуження перенесено на три години пізніше. Братчик Кульбас пропонує перейти трішки далі, до пам'ятника героям. Там похоронено бійців УПА, яких розстріляло НКВД. Молимося. Певно були й такі між нами, що оце вперше в житті молилися. Співаємо пластовий "Отче Наш". А тоді — "Коли ви вмирили". Кругом збираються прохожі й жителі містечка. Моторошно і настроєво. Вертаємося зі співом. Скоро спів переходить у жарти. Ідуть у рух снігові кулі. Сестрички зачіпають братчиків. А найбільше сестричка В'ячеслава. Вкінці мають того досить. Натирають її снігом.

Вибираємо назву Ради Орлиного Вогню. Різні виходять пропозиції. Але всі свідомі історичної ваги хвилини. Це сота Рада Орлиного Вогню — сотий вогник. І він має кинути ту нову іскру, від якої загоряться новацькі вогники по всій Україні. Так і назвали: "Сотий Вогник — Нова Іскра".

Два автобуси привезли до Славського педагогів з цілої Львівської області. Їм цікаво завітатися з Пластом. Заповнили залу міського кінотеатру. Говорить комендант: що таке Пласт, які його ідейні основи, цілі, методи, засоби, де і як він діє. А тоді ще коротко друг Генег доповнює про теперішній стан Пласту в Україні. На залі констернація: адже ж відомо, що коли хтось починає балакати, то говоритиме не менше години, нудно і нецікаво. А тут, за п'ять хвилин усе сказали й Сирій Орел Маркіян почав показові сходи. Навіть не було коли задрімати. Дев'ять хлопчиків і троє дівчаток з місцевої школи. Вони теж не знали, чого очікувати. Але їм це подобається. Блищать цікаві оченята, ротики повідчинялися, коли слухають розповіді про Мандрівника. Змагаються в шнурованні черевиків. Майструють, співають. Тріумфально обходять усю залу, вимахуючи топірцями, що їх вони собі ось самі змайстрували.

Сіра Орлиця Галина розповідає про походження назви річки Опір. Колись давно, коли на ці землі нападали татари, люди стали за річкою й учинили опір татарській навалі. Від того й пішла назва

річки. Захоплююча легенда! А сестричка Галина добре знає місцеві перекази. Вона родом зі Славського, тут же живуть її батьки.

Сидимо при вогнику й слухаємо казки про червоного змія й дев'ять князівен. Снується смужка диму і снується казка про хороброго князя Іванка і сумну долю його дочок, що їх усіх замкнув у тяжку неволю лютий змій. Всі прекрасно розуміють алегорію й у декого сльози на очах. А надворі ялиці шумлять ...

Сіра Орлиця Олеся переводить змаг. Від пункту до пункту мандрують рої. Хто швидше? Хто краще? Ось переходять трасу зі зав'язаними очима за шнуром, обережно намагаються ногами ґрунт перед собою, по свіжому снігу. А там — що це? Ой скільки всякого виліпили зі снігу. І снігові баби і ройові символи. Ось, квочка з курчатками. А одне — натуральної величини вовк, ще й у пластовій хустині простяг лапу на привітання. Згори ніжно злітають сніжинки, спроквола покривають все кругом. Маєстатичні карпатські ялиці всі в білому, немов убрані на своє вінчання, наспівують свою відвічну пісню "Ой, Рідна Земле, яка ж ти прекрасна!"

Просять, щоб я подивився на одну сестричку, яка натягнула ногу й не може ходити на зайняття. Ідемо. На щастя, нема серйозного пошкодження. Раджу дати нозі відпочати. Але хвора не погоджується: завтра вона вже знову буде на зайняттях. Радий, що все виглядає добре, вертаюся назад на свою базу — "через три горби і три долини". Сестричка Марійка мене проводить. Протестую, що це непотрібно, але вона настоює — вдячна, що я відвідав пацієнтку. По дорозі розповідає мені про рідний Івано-Франківськ.

Цілу ніч, цілий день і знову цілу ніч падав сніг. Раннім ранком бригада жінок прокопує стежки між будинками бази. Лещатарі радіють свіжим сніжком. Олесь твердить, що снігу напало по пояс: "Але я високий — мені сніг сягає заледве вище колін".

Прощальна варта. Невже це вже кінець? Як же скоро проминув цей тиждень! Хотілося б бути тут ще і ще! Увага всіх напружена, щоб не пропустити нічого, втягають у себе, мов та губка, кожне слово розповіді, кожний акорд пісні — як це зрештою сприймали протягом цілого тижня. Комендант прощається з усіма, роздає посвідки, відзнаки. Останнє "Добраніч!", круг розвивається. індивідуальним прощанням, здається, не буде кінця. Беруть собі по вуглику з Орлиної Ватри, щоб з них розпалити новацькі вогники по всій Україні, щоб

розпалити вогонь наступної 101-ої Ради.

Мчить поїзд і везе домів учасників 100-ої Ради Орлиного Вогню. Ритмічно вистукують колеса, а понад ними несеться пластова пісня. Та чи тільки одна? Всю дорогу співають нововивчені пісні братчики й сестрички. Повні запалу, пластового завзяття, готовости до праці з пластовим новачством. "Не ті вертаються, що їхали". Далеко позаду залишилося Славське. А в Славську ялиці шумлять, як завжди ...

Сірий Орел Орест
13.04.1991

ЕТИКА І ЕКОНОМІКА В УКРАЇНІ

Останніми часами багато уваги присвячено в нашій пресі питанням економічної розбудови України. Тут варто б видігнути інший аспект цієї проблеми: відношення етики і моралі до економіки. Можна спитати: що можуть ці дві речі мати зі собою спільного? Насправді, хоч в цьому випадку, — дуже багато і то в різних площинах.

Поперше — це факт, що 50, чи 70 років життя під комуністичним режимом відібрали від населення будь-яку охоту до праці. Люди працювали для уряду, який їм нічого, або дуже мало за це платив. Праця людини, його підвишки, промоції тощо — не мали нічого спільного із тим, чи людина працювала важко, чи взагалі не працювала. Пощо ж було працювати, яка була кому з того користь? "*Чи я є дурний працювати на совєтську владу?*" Люди тільки й думали про це, як з роботи викрутитись. Ба, що більше — це було свого роду пасивним спротивом проти режиму, способом, як боротись із осоружною системою та режимом. Часто було це своєрідним героїзмом: "*Ось, я їм показав!*". Це був своєрідний, пасивний саботаж.

До того ж, людям відібрано все їхнє майно. Ніхто не працював для себе, тільки "для пана" — як колись на панщині. Бо яка ж різниця, чи це був пан, чи колгосп? І так, чи це, ремісник, чи продавець в крамниці, чи робітник на заводі, а головне — селянин, кожний працював для когось там у Москві, кого він

ненавидів. Очевидно, наслідки такого наставлення відбилися на цілій економіці, але найбільше на агрикультурі.

Це все можна описати поняттям “етика праці”, себто мотивація, охота до праці — і її відсутність в умовах СРСР. Лиш народи, в яких існує сильна етика праці, втішаються високою продуктивністю праці, і тому можуть бути економічно успішні в світі. В СРСР, зокрема в Україні, будь-яку етику праці людям відібрали, тож економіка знаходиться сьогодні в критичному стані. В стані кризи була вона ще за Брежнєва, і тому то Горбачов почав свою економічну реформу — “перестройку”. Але це не була як слід передумана, досконала реформа. Помимо всіх змін, Горбачов ніколи не наважився провести в життя тих конечних економічних змін, які мали можливість стан змінити: привернення приватної власності, введення вільного ринку, заведення вільних цін на товари тощо. Люди і далі працюють “для пана”, для Москви. Одинок різнця, що тепер їх менше підганяють. Тож люди ще менше працюють ніж перед тим.

Якийсь час виглядало, що економіка в СРСР децентралізується: що республіки будуть мати контролю над економією. Вони (в тому й Україна) привернуть приватну власність, роздадуть землю селянам, сприватизують підприємства тощо. Але ж спанікований Горбачов тепер, під тиском “старозаконних” комуністів, повертається назад до старої централізованої системи. Якщо він своє перепхає, то не буде окремих економік в республіях, не буде вільного ринку, не буде економічної свободи громадян. І тому і на дальше не буде етики праці, а продуктивність ставатиме щораз то нижча, бо людей не буде легко загнати назад в ярмо і вони щоразу то більше будуть воювати з Москвою або пасивним способом Ганді, або ж і активно. Горбачов (чи його наступники) тоді може у скрутній ситуації повернутися до терору, щоб загнати людей до праці. Вислід: або зворот до сталінізму, або громадянська війна, бо ж люди добровільно не сприймуть диктатури і утисків з Москви. (Маймо надію, що теперішня контрофензива консервативних апаратчиків закінчиться скорим фіяском, бо інакше може прийти до дуже загрозливої світової катастрофи.)

Саботаж економіки працівниками не обмежується лиш на тому, що люди не працюють (себто, крадуть свій час, за який вони дістають зарплату). Саботаж є далеко ширший: люди крадуть (чи, як то евфемістично там зветься — “несуть”) все, що можна. Якщо комусь треба, скажімо дошку, то він не йде до крамниці, що її купити (бо там її нема все одно), а йде до робітників на

конструкції, щоб вони йому ту дошку вкрали, за відповідну винагороду, очевидно. Ціла дірява “радянська економіка” (це теж евфемізм) на тому і полягає.

Як міг нарід, який колись мав таке високе почування моралі і етики, це все стратити? Чи ця традиційна мораль не могла вдержати від цього людей? Виглядає — ні. Мораль полягає на релігії, а релігію комунізм від народу відібрав, а на її місце не залишив нічого іншого. Бо ж комуністична ідеологія, яка базувала всі свої етичні засади на позірному альтруїзмі і гуманізмі, ніколи в нас не прийнялась. Дискредитували її самі ж комуністичні провідники, які проповідували одне, а робили друге. Чи може хтось вважати за гріх красти від уряду, який був відповідальний за голод в 1933 році, за “гулаги”, за Чорнобиль?

Крім того, навіть найбільш моральні люди часто примушені були красти, щоб вижити. По всіх наших областях поширена приказка:

На колгоспі живеш,

Як не вкрадеш, то помреш.

Як же можна будувати якусь економіку в Україні, коли у працівників таке наставлення? Один американський економіст описав це дуже влучно так: “Комуністи зліквідували поняття приватної власності — *“Твайо-майо” (твое-мое)*, — а тепер дивуються, що люди приватної власності не визнають, а крадуть, що можуть ...” Треба буде чимало часу, щоб це наставлення змінити: треба поширення релігії, а найважливіше, треба, щоб люди самі мали свою приватну власність і почали журитися, що їм самим хтось може щось вкрасти — тоді будуть шанувати приватну власність інших.

Це лиш два, більш очевидні, прояви занепаду моралі в СРСР, що дуже утруднить розбудову економічної системи. Є, очевидно, й інші прояви занепаду моралі, які будуть проблемою: донощицтво, підлизайство, непотизм, протекціонерство, взагалі — егоїзм, самолюбство, хабарництво, нещирість, а теж жажливий матеріалізм і захланність на матеріяльні продукти. Це все всім нам відоме й очевидне. Все це наслідки десятиліть комунізму, наслідки, які дуже важко буде викоринити.

Але варто зупинитись і на іншому аспекті етично-економічної дилеми, яка сягає ще в часи перед комунізмом. Про це мало хто думає, а це неабияка проблема.

Йдеться про наставлення населення до торгівлі і фінансів взагалі. Щоб стати модерною державою, Україна мусітиме

наладнати внутрішню і зовнішню торгівлю, банкову систему, сітку дистрибуції товарів тощо. Це самозрозуміло людям, які живуть в системі капіталізму. Але людям в СРСР ці речі морально осоружні: торгівців там переважно вважають спекулянтів, банкірів — лихварями, тих, що винаймають щонебудь — орендарями. Для більшості людей (головно на східних землях України), перепродати щось із заробітком чи позичити комусь гроші на відсотки чи винаймати комусь кімнату за чинш — все нормальні функції в системі вільного ринку — але ж в СРСР вони вважаються неморальними, неетичними, майже рівні із крадією чи ошуканством. Наприклад, у пісні *“День злодія”*, український бард із театру *“Не журись”*, Андрій Панчишин, ставить на самому початку паради злодіїв:

... а далі, неймовірно елегантні,

На Ладах виїжджають спекулянти ...

В нього, хоч він сам галичанин, торгівці, які перепродують речі із заробітком, це спекулянти, себто — злодії. Правда, теперішні “кооператори” в СРСР часто немилосердно “друть шкіру” з людей, як лиш можуть. Але це — нормальна річ у вільному ринку: як є брак якогось товару, то ціни йдуть вгору. Тут “тіньовий ринок” в Україні не є інакшим від ринку в США — що сталося з цінами бензини в Америці, коли почалась політична криза в Іраку? Але люди, які не привикли до такої поведінки, вважають її неетичною.

Чому таке наставлення в людей в Україні? Мені здається, що початок його сягає до середньовіччя. В цілій християнській Європі в тих часах було поняття, що торгувати із заробітком, чи позичати гроші із процентом — це гріх для доброго християнина. Для такої “брудної” нечистої роботи вживали євреїв або інших “безбожників”, яким релігія тих речей не забороняла. А Західній Європі по реформації таке наставлення пережилося і Європа вступила тоді в етап індустріалізації і капіталізму. Але ж в Російській Імперії (а в тому і в східних землях України), реформації ніколи не було, тож до самої революції панували ще старі, середньовічні поняття. В висліді цього, будь-яка індустріалізація чи торгівля в цій імперії до революції була в руках чужинців: євреїв, німців, французів, вірмен. “Добрі православні християни” такими речами не займалися.

Парадоксально, комунізм, який відкинув всякі інші християнські морально-етичні засади, це негативне наставлення до торгівлі і банківництва лише підсилив, хоч із зовсім інших мотивів, тому що вони суперечили марксизмові. Спекулянти,

лихварі, злодії, орендарі — всі вони вважались “ворогами народу” і їх переслідували.

Очевидно, в комуністичній системі завжди були браки товарів, тож навіть в часах найбільшого терору (коли за таку активність на місці розстрілювали чи висилали на Сибір) були торгівці-спекулянти, які виконували в суспільстві дуже важливу функцію — без них, мабуть, люди ще більше б бідували, ще більше б їх загинуло в часи голоду. Але ж це був чорний (тіньовий) ринок і в ньому гуртувались звичайно різні кримінальні чи півкримінальні “чорні типики”, одним словом — “мафія”.

За часів перебудови всі ці люди й далі залишились в торгівлі, тільки тепер вони вийшли наверх, стали “респектабельними” кооператорами й підприємцями. Правда, в кооперативному русі в Україні сьогодні є теж багато чесних ідейних людей, які щиро хочуть розбудовувати країну. Але є й досить тих інших, які використовують ситуацію і наживаються коштом інших. Це все дає, в очах багатьох людей в Україні, дуже погану опінію концепції вільної торгівлі, а в людей витворює дуже негативне наставлення до кооперативного руху і до перебудови взагалі.

В такій атмосфері дуже важко буде наладнати економічну ситуацію. Мусить минути чимало років, поки люди трактуватимуть торгівців, як чесних людей, а тим часом, торгівля, банківництво, взагалі економічне життя України, легко може опинитись не в руках українців, а в руках представників різних меншостей (молдаван, вірменів, євреїв, греків або в руках іноземців (себто, німців, японців). Така ситуація не була б корисна для інтересів України і українського народу.

Правда, серед населення західних українських земель, які не були в російській імперії перед 1918-им роком, є багато більш толерантне наставлення до цих всіх справ. Не диво ж, що кооперативний рух в Україні розвивається краще в Галичині, Закарпатті, чи Буковині, ніж у центральних чи східних областях.

Тим людям доброї волі, котрі хочуть активно допомагати в економічній розбудові України, варто над цими всіма справами застановитись, їх проаналізувати і взяти до уваги в своїх планах. Можливо, потрібно буде якогось “перевиховання” населення України, можливо треба буде вжити інших заходів. Напевно допомога української діаспори — себто людей, які вирости в капіталістичних країнах і мають досвід із умовами вільних ринків — буде тут дуже потрібна може й конечна.

Любомир Онишкевич

Репортаж з України:

“ПУСТИ МЕНЕ, МАМО, ДО ТАБОРУ ...”

Організація Пласт вже досить добре відома, особливо в західних областях України. Не все у процесі її відновлення йшло гладко. Перша спроба — табір у селі Паланиках Городоцького району Львівської області влітку 1989 року не вдався. До успіху другої спроби спричинилися Ігор Юхновський, Олесь Криськів, Богдан Генега, Богдан Гасюк. Не буду розповідати про шлях Пласту до реєстрації його у Львівській міській Раді, про перші зайняття з майбутніми виховниками (у Львові вирішили спочатку підготувати досвідчених впорядників, а потім вже почати працювати з юнацтвом та новацтвом). Розкажу про завершення цього етапу — табір Пласту “Відродження” в селі Рожаночка Сколівського району Львівської області, що проводився з 7 по 26 липня 1990 року. Табір планувався як вишкільний, під час якого майбутні виховники одержали б можливість практичного пластування. Можливо, він не був до кінця продуманий, бо поряд з випускниками школи впорядників Пласту зі Львова і пластунами з Луцька та Тернополя, що мали приблизно такий сам рівень знань про Пласт, як і львів'яни, учасниками його стали 13-16 річні хлопці і дівчата, які про цю організацію вперше почули на таборі. Зрозуміло, що при такому різному рівні підготовки учасників важко було скласти програму табору, організацією якого займалися Богдан Генега — комендант, Олесь Криськів — голова Львівської обласної Ради Пласту, Богдан Гасюк — бунчужний табору.

План роботи був складений так, щоб до приїзду львів'ян була можливість навчати решту таборовиків того, що львівські пластуни вивчали ще вдома. Через тиждень разом з львів'янами на табір приїхали також пластуни з Канади, США, Німеччини, Франції. Вони продемонстрували, як виглядають сходина юнацького гуртка, новацького рсю, розповіли про діяльність Пласту та інших молодіжних організацій в діаспорі, про ті проблеми, з якими вони зустрічаються. Цікаві гуртки про Пласт провели Олег Криськів, Орест Шот, Ігор Гринів, мандрівництвом з

пластунами займалися Богдан Генега, Галина Ткачук, Ігор Дзьоба.

Були в таборі і свої ритуали: ранкова і вечірня молитви, щоденні ватри. І обов'язкова “Іскра” при згасаючому багатті, що повинна перейти по колі, цей дружній потиск руки, це єднання сердець в спільному пориві. Були і мандрівки на Маківку, на Писану Криницю, інші короткі одноденні походи. Була і перша зварена на вогні каша, трохи пригоріла, але від того не менш смачна! А скільки задоволення принесли теренові ігри, коли кожен зміг відчувати себе частиною природи Карпат, “побувати в шкірі” тих травин, що живуть тут.

— Чи відрізняється наш табір від табору в Канаді чи Америці? — запитали ми канадських пластунів.

— Трохи відрізняється. У вашому таборі є пластуни різного віку: і новаки (6-11 років), і юнаки (12-18), і старші пластуни. В нас новацькі, юнацькі і старшопластунські табори проводяться окремо. І лише хлопці й дівчата старшопластунського віку відпочивають спільно. Новацькі і юнацькі табори є хлоп'ячі і дівочі. Крім того, ми на таборі живемо в наметах, самі готуємо собі їжу. А все інше у нас так само, як і у вас. А може, тут навіть краще. В Україні дуже гарна природа, ви маєте можливість побувати в тих місцях, де колись проводилися пластові табори.

Наприкінці табору, мабуть, кожен задавав собі запитання: “Чи табір вдався?” “Ми чекали від нього більшого,” — говорили Іван Гавліч та Іван Хімійчук з Тернополя. Більшість таборовиків хотіли зустріти тут своїх друзів-пластунів з інших міст, поспробувати справжнього таборового пластового життя, дізнатися щось нового про цю молодіжну організацію. Можливо, табір справді був недосконалим, для цього існували свої причини, але, як на перший раз, він вийшов чудово.

По закінченні стаціонарного табору Львівські пластуни трьома групами помандрували до Підлютого, де колись завдяки фундації митрополита Шептицького відбувалися пластові табори. Одна з груп взяла участь у пробізі, присвяченому 100-літтю еміграції перших українців до Канади. Через три західні області України — Івано-Франківську, Тернопільську і Львівську — пронесли хлопці і дівчата прапор Пласту, освячений у селі Небилові Івано-Франківської області, звідки 100 років тому виїхали до Канади перші українці. Після завершення пробігу ця група теж вирушила до Підлютого, де мала зустрітися з двома іншими.

*Наплечники готові, прощай моє дівча,
Сьогодні помандруєм; не знаємо самі,
Де завтра започуєм, Чорти ми Лісові,
Гей-гу, гей-га, Чорти ми Лісові, —*

Так за традицією співали наші хлопці, члени славного куреня "Лісові Чорти". Ми доїхали до села Бистриці і звідти через гори Сивулю, Лопушну, Високу попрямували до Підлютого. Такі ж, як і колишні Лісові Чорти, непосидючі й у всьому передові, наші хлопці прагнули будь-що першими прийти на місце. І ми таки прийшли перші, перші ми ступили ногою на священну для кожного пластуна землю. Дві інші групи підійшли аж наступного дня. Приїхали і колишні пластуни — подружжя Воробкевичів і доктор Коржинський. Тут, у Підлютому, відбулося записання трьох пластунів — Богдана Генеги, Олесі Пасічник і Тараса Голубця.

Так закінчився перший табір сучасного українського Пласту в Україні. Для того, щоб розпочати новий крок в історії цієї організації — набір гуртків юнаків і юначок, табір справді дав силу і наснагу. Достеменно так, як співається в пісні:

*Вернула б я, мамо, із табору,
Привезла б я силу із собою,
Привезла б я силу, до нового чину,
До нового чину і до бою ...*

ЩО ТАКЕ "ПЛАСТ", або все починається з дитинства

Що ви знаєте про "Пласт"? Можже, це слово викликає у вас підозри, щодо "буржуазності", "націоналізму"! А, може, варто відкинути стереотипи та знову звернутися до перевірених історією форм виховання молоді, особливо в цей час, коли і батьки, і школа, і різноманітні громадські організації безпорадно дивляться, як наша молоднеча захлинається безсило у тому задушливому болоті, яке створила для них держава!

Давайте будемо відверті і розміркуємо: хіба від "щасливого дитинства" в нашій країні кожний третій злочин вчиняється підлітками 14-15-річного віку! Кожний п'ятий розбій, кожне третє зґвалтування, кожна третя крадіжка — здійснюються нашими дітьми. Вам не страшно, не боляче читати такі їх "відвертості": "Як живеться! П'ємо горілку на уроках, їмо ковбасу. Проти чого слід боротися! Проти війни. Що я можу! Можу розбити скло. А галстуки треба спалити. Школу взагалі треба розтрощити".

Що ж робити? Як їх рятувать? Можже, хоч в якійсь мірі розповідь мого співрозмовника дасть відповідь на хвилюючі питання. Можже, хоч в якійсь.

Чому ця розмова друкується українською мовою? Тому, що вона велась цією мовою. І тому, що "Пласт" — явище українське. Але ми сподіваємось, що всі наші читачі нас зрозуміють і знайдуть в цій публікації дещо цікаве і корисне.

Та — ближче до суті. Мій співрозмовник, Валерій ОЛІЙНИК, працює у Інституті прикладної математики та механіки АН УРСР інженером, йому 26 років. А ще він захопився ідеєю створення пластової організації в Донецьку. Знайшлися прихильники. Але — краще слово йому.

Для того, щоб докладніше розповісти про "Пласт", треба спочатку вернутися до джерел "Пласту" і до початків світлого скавтингу як такого, тому що "Пласт" є продовжувачем традицій скавтів. Так от, хто такі скавти, коли вони виникли і де?

— І головне — чому?

— Так, і чому. Під час бурської війни в 1899 році англійський

полковник Бейден-Павелл переконався в тому, що молодь здібна до надзвичайних вчинків, тільки якщо її відповідно вишколити та ідейно підготувати. Тобто під час облоги він побачив, що молодь не підготовлена як слід до життя, що вона не може зарадити собі навіть в звичайних ситуаціях. Скажімо так: гине навіть від сонячних ударів. Він повернувся додому, покинув військову кар'єру і всеціло посвячує себе справі виховання молоді. Бейден-Павелл простудіював весь тодішній педагогічний досвід і створив свою систему виховання молоді, яку назвав скавтингом. Скавт — це в перекладі з англійської мови означає “розвідник”, той, хто весь час попереду. В 1908 році він видає свій геніальний твір “Скавтинг фор бойз” (“Скавтинг для хлопців”), і скавтовий рух надзвичайно швидко поширюється по всьому світі. Буквально через три роки скавтовий рух поширюється і на Україні. Тут він став називатися “Пластом”. Отже генерал Бейден-Павелл зачепив в душі якусь струну у молоді, якщо вона так швидко прийняла цю ідею виховання, самовиховання, згуртування.

— І які ж основні ідеї скавтування?

— Основні засади скавтового руху — це є Бог і Батьківщина. Батьківщина у кожного своя. У німецьких скавтів основне гасло звучить так: “Бог і Німеччина”, у англійських відповідно “Бог і Англія” і так далі. Національні скавтові організації створюють у 1920 році міжнародний союз.

Оце і все коротко про початки скавтового руху.

— На перший погляд здається, що ця система переслідує мету фізичного виховання. А щодо духовного, морального?

— Навпаки. Скавство почало свою діяльність, перш за все, по моральному відновленню, моральному вихованню і самовихованню. Не хотілося б поглиблюватись в історію кінця XIX століття, історію філософії. Але дещо ми пригадаємо: зникали старі держави, виникали нові, створювались нові системи виховання, старі доказали свою нездатність. Але зараз, у цій розмові, це нас не дуже цікавить.

— Так. Перш за все нас цікавить сучасність.

— Так от, ми з'ясували для себе, що “Пласт” є продовжувачем англійського скавтування. В 1911 році львівські студенти Петро Франко (син Івана Франка) та Іван Чмола засновують перші пластові гуртки, а 12 квітня 1912 року вважається днем першої присяги першого пластового гуртка.

— У тих, хто не знає нічого про “Пласт”, а таких багато, у них

може виникнути підозра у тому, що “Пласт” виховує націоналістів.

— Що можна сказати про “Пласт”, як галузку, як гілку світового скавтингу взагалі? Отже дивіться на те, що він проповідує. Давайте прочитаємо ще раз його ідею і присягу. Основна ідея, як уже відомо, це “Бог і Україна”, і присяга: “Присягаю своєю честтю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб бути вірним Богові і Україні, допомагати іншим, жити за пластовим законом, слухатись пластового проводу (тобто керівництва). Бути вірним Богові і Україні”. Якщо тут виникають якісь питання і звинувачення, то про якийсь демократизм, якусь гласність і взагалі говорити не ма про що. Якщо людина, яка вірна Богові і своїй Батьківщині, — погана, то розмову слід припинити. Помагати іншим — це зрозуміло, нема ніяких заперечень. Жити за пластовим законом, слухатись пластового проводу — тут можуть виникнути деякі питання. Але в організації повинен бути якийсь порядок. Без мінімальної дисципліни — що ж то за організація? Що таке “пластовий закон”? Хто такі пластуни, які вони мають бути? Читаємо: “словний, сумлінний, точний, ощадний, справедливий, ввічливий, братерський, зрівноважений, слухняний, пильний, дбає про своє здоров'я, любить красу, дбає про неї, завжди доброї гадки”. Пластуни не вживають алкоголь і не палять. Це так коротко й швидко про пластунів.

— Все це, в деякій мірі, схоже і на піонерські закони. Навіть нове гасло Союзу піонерських організацій (ФДО) “За Родину, добро и справедливость” не дуже цьому заперчує.

У мене, коли я вперше зіткнувся з “Пластом” (це було коли я приймав участь у нещодавно проведеній акції “Дзвін”), теж виникло порівняння з піонерією, комсомолом. Це цілком природні порівняння з іншими системами виховання дитинства, юнацтва і молоді. По-перше, не можна протиставляти “Пласт” і піонерію, тому що Надія Костянтинівна Крупська, коли засновувала піонерську організацію, взяла ідеї святкування, ідеї Бейден-Павелла. Але застосовані вони були у дещо спотвореному вигляді. Кожна держава хоче, щоб існували певні організаційні структури, які б виховували її молодь у певному дусі, відповідно до певних державних завдань. І ці завдання віддзеркалювали характер нашого молодого тоді Радянського Союзу. Не треба було бути вірним Богові, треба було бути вірним Радянському Союзу. Боголюбна дитина — це “сміховисько і ворог”, а Павлік Морозова — хороший хлопець. Тобто основні ідеї

скавтування були вилучені. Ідея як така зникла. Лишилися тільки зовнішні ознаки: форма, галстук. Але піонерія надто політизована. І це її знищило. Не можна казати, що сьогодні я вірний ідеям Леніна, завтра — вірний Сталіну або Брежнєву, післязавтра я буду вірний Бандері і тому подібне. Треба бути вірним тому, що є загальнолюдським, непересічним і абсолютно не залежить від людей і від держав. Загальне, що в нас є, це Бог.

— Тут ми повертаємось до питання статусу “Пласту” — політична чи ні ця організація і яке вона має до цього ставлення.

— Мета організації: виховувати повноцінну, всебічно розвинуту молоду людину. Основи її — принципи християнської моралі. Мета “Пласту” досягається засобами виховання та самовиховання. “Пласт” не є школою, і має інші, ігрові, методи виховання, тому його слід вважати Великою Грою. До речі, Бейден-Павелл назвав це “грейт ґейм” — велика гра. Коли ми були на з’їзді “Пласту”, я помітив, що там немає прямих наказів “Піди! Візьми! Віднеси!”. Все досягається методами гри. Наприклад, рано нас ніхто не приходив будити, не стукав, не грюкав, не дудів у сурму “Під’йом!” Хтось заглядав і казав: “А, ви ще спите ... Ну, добре продовжуйте спати”. От на такому іронічному рівні. Ігрові методи я хочу підкреслити. Зовсім нема примусу. Бейден-Павелл помітив, що діти люблять гратись, і в гру він вклав певні конструктивні ідеї, які б виховували дитину як особистість. Як людину, а не гвинтик якоїсь держави (навіть не системи, а республіки). Виховується людина-громадянин, яка буде мати державне мислення. Це треба теж підкреслити. В іграх вибираються діти, які мають якісь здібності, але не протиставляючи цих дітей іншим, а намагаючись інших дітей підняти до рівня ватажків. Для мене це було дуже цікаво.

— Так ви кажете, що тут не може бути заздрощів!

— Ніяких. Бо тут повний демократизм. Наприклад, гуртковий, тобто керівник гуртка, вибирається самим гуртком.

— Але ж здібності у дітей різні, не всі можуть бути керівниками.

— Але ж “Пласт” не виховує керівників як таких, він виховує людей, які у всьому будуть попереду. Якщо хтось займається комп’ютерами, він буде попереду у комп’ютерній справі, якщо хтось цікавиться політикою, він буде попереду у політичній справі. Приклади? Теодор Рузвельт — скавт. Тобто скавтування — це ставлення перед собою високої планки у моральному і фізичному розвитку і саморозвитку. Такі ж проклади можна

навести і з історії “Пласту”. Коли вибухла перша світова війна, багато хто з пластунів пішли в ряди січових стрільців. Там вони займали провідне місце, тобто вони були чотарями, сотниками і так далі. Я не хочу сказати, що “Пласт” — це воєнізована організація — просто виховання у “Пласті” дозволило цим людям бути попереду в той час, в тих умовах.

— Повернемося ще раз до звинувачень “Пласту” у націоналізмі. Наскільки безпідставні вони!

— Скавти і пластуни утворюють міжнародну організацію, вони часто зустрічаються між собою, і цей дух братерства дуже важливий для них. Під час першої світової війни були навіть випадки, коли російські скавти і німецькі скавти відмовлялися стріляти один в одного. Таке саме було і під час другої світової війни. Це дійсний інтернаціоналізм.

— Якими засобами досягає “Пласт” своєї виховної мети?

— Засоби такі: українознавство, природознавство, релігієзнавство, мистецтво, техніка, спорт. Останнім часом американські пластуни впритул зайнялись комп’ютерами. Знову ж таки — бути у всьому попереду.

— А тепер, Валерій, скажіть, будь ласка, як сталося, що ви захопилися ідеями “Пласту”?

— Влітку цього року по Україні проходив культурологічний похід “Дзвін”, я брав у ньому участь (у Донбасі був його організатором). І от там я познайомився з українцями з Америки, Канади і від них вперше почув це слово — “Пласт”. Чому я ним зацікавився? Тому що ідеї і засади цієї організації — вони вічні, вони не залежать від політики, від поточного моменту. Як тільки якась організація стає політизованою — вона щось в собі втрачає. Політизація молоді до певної міри обмежує молодь в її розвитку. Я гадаю, що до 18 років молодь не треба політизувати. Звичайно, зараз такий час, що молодь не може стояти осторонь від політики, але виховна організація, особливо якщо вона об’єднує юнаків та юначок, не може служити якомусь політичному діячеві, якійсь політичній партії. Вона має служити своїй державі, своїй республіці. Ви можете собі уявити таку ситуацію: зустрічаються двоє американських діток і один одному каже: “К боротьбі за дело Авраама Линкольна будь готов!”

— А як привітаються пластуни і взагалі скавти?

— “Бі приперд” (“Готуйсь!”). У пластунів є ще таке привітання — СКОБ (сильно, красно, обережно, бистро). Це слово, “скоб”, означає ще назву орла. Це символ.

— А яка емблема?

— Лілея і український тризуб. Вони дивно вдало підходять одне до одного. Лілея — символ міжнародного скавства.

— Так, ви зацікавилися ідеєю “Пласту” і от ви привезли її в Донбас...

— Потім донецьку групу запросили на установчий з'їзд українського “Пласту”, який відбувся в жовтні цього року в Морошині. Там було представлено вісім областей України, 160 делегатів, а також гості з Польщі, Канади, Америки, представники ГПБ (Головної Пластової Булави).

— І як ви гадаєте, є в Донецьку ґрунт для того, щоб тут створити організацію “Пласт”? Чи відповідають тому місцеві соціальні та інші обставини?

— На з'їзді ставилося питання про назву: українська організація молоді “Пласт” чи організація української молоді “Пласт”? Не знаю, як на це подивляться донеччани, але донецька делегація відстоювала першу назву. Бо інакше це обмежило б організацію. І взагалі, покажіть мені українця — “чистого”. Оце вже тхне шовінізмом. Інше діло, що в “Пласті” заняття ведуться українською мовою. Але це звичайно.

На Донбасі уже створена організація “Пласт”, і через деякий час ми будемо реєструватися. Створена організація — це значить, що є прихильники — але що не заприсяжені.

— І скільки прихильників!

— В нашій організації понад тридцять чоловік. Це студентство. Для американців це дивно: у них пластування з шести-семи років. Але це протиріччя вирішиться, коли організація почне діяти і жити за своїми законами. З чогось треба починати.

— Так, започаткування організації — справа нелегка. А в наших умовах навіть з формою важко. Доречі, я дивилась малюнки, у пластунів красива форма. Але де ви її візьмете! У нас проблеми з тканиною, навіть з нитками та гудзиками.

— Справа в тому, що форму повинні шити самі пластуни. Все — самостійно. Бо які ж то тоді пластуни, якщо хтось інший буде за них щось виконувати? Якось будемо шукати виходу.

— От ви кажете — гра застосовується і у піонерів.

— По-перше, як я уже казав, “Пласт” взагалі — це велика гра. Цілий рік пластуни готуються до походу. Зимовий, літній табори — це головна мета всієї підготовки, де перевіряються всі набуті ними вміння. Скласти рюкзак, робити намет, розпалювати вогнище. От, скажімо, в'язання звичайнісіньких вузликів —

“подвійний морський, купецький” і так далі. І наскільки це заняття зближує людей! Це приклад гри. Або ще такий приклад. Пластун кожного дня на своєму галстуці зав'язує вузличок — на пам'ять: він має виконати одне добре діло. Виконав — розв'язує. Це — на рівні гри. Ніхто за тобою не слідкує мовляв, якщо не виконаєш — ми тебе виженемо. Але весь час в мозку крутиться, до автоматизму доводиться цілеспрямованість на добре діло. Може за день пластун зробить і тисячу добрих діл, але цей вузличок вимушує його до самоконтролю, до відповідальності. Отак за допомогою гри впроваджується в мозок дитини ідея “доброго діла”. Таких прикладів навести можна багато. Тут коротенько не скажеш.

Пластовий табір — це максимальне наближення до природи, максимальне ненищення її, мінімум комфорту, ніякого асфальту, справжні пластуни навіть не сплять у ліжках. День починається з підняття прапора і, звичайно, молитви, або Служби Божої — це обов'язково.

— А якого кольору галстуки у пластунів, скавтів?

— В “Пласті” є чотири улади: улад пластових новачків — це шість—одинадцять років, у них галстук жовтий, вони так звані “жовтодзьобики”, дванадцять—сімнадцять років — це юнаки, в них малинові галстуки; сімнадцять—тридцять — зелені; тридцять і так далі — це сеньйори, у них — коричневі. Ще пластун може вступити в “курінь”. Наприклад, курінь “лісові чорти”, “лісові мавки”. У “лісових чортів” (дуже престижний “курінь”, в ньому дуже високі вимоги ставляться до пластунів) галстук чорний з жовтою каймою. Взагалі про форму можна багато розказувати, краще побачити.

— Будемо сподіватися, що побачимо на вулицях Донецька. Може, “Пласту” вдасться вкрішити хоч частину виховних проблем. Успіхів вам.

Є. Гайдаренко

Від Редакції

Для інформації читачів передруковуємо цю статтю з російськомовного “Комсомольця Донбасса”

ДУХОВНІ ДЖЕРЕЛА ВІДРОДЖЕННЯ

Виступ Євгена Сверстюка

Дорогі люди!

Поділяю з вами радість свята і надіюсь, що до наступного З'їзду ми виростемо настільки, що почнемо З'їзд нашою традиційною українською молитвою і доповідь "Духовні джерела відродження" буде не останньою а першою.

Ми живемо в неспокійному світі відчуження людини від своєї суті. Криза людини, духовна криза людства — нині найбільша тривога світу. Людина змаліла й заплуталась у надпродукції речей, ідей і арсеналів зброї і свої витвори вона почала ставити понад свого Творця. Звичайно, ми в авангарді людства в області революцій, руйнування традицій і самознищення. Ми перші дали світові Чорнобиль, ми перші переживаємо кризу людини й саме ця криза вимагає перебудови й нового мислення.

На вітрині мод зарясніло слово духовність. Воно вже стало легким, як полова. Одні, для заповнення духовного вакууму, заводять духовий оркестр і агітмузей у приміщенні храму, ті почали давати "служителям культу" громадські доручення, ті несуть своїх дітей до церкви охрестити, але потім не вчать їх жити по-християнському. Ті збирають матеріал про пришельців з космосу та цікавинки з індійської культури, інші, зрештою, прикладають духовні зусилля в науковій та мистецькій праці й теж наче входять в сферу духовного. Але, чому ці похвальні зайняття не виробляють того високого етичного ідеалізму, офірної любови, безкорисного служіння ідеалам, які породжувала висока віра, що йшла з нагірної проповіді Христа?

Будівельні камінці вторинного походження можна цінувати, збирати, шліфувати, але храму з них не збудуєш! Згадаймо давній переказ про двох будівників. Одного чоловіка з тачкою, наповненою камінням, запитали: "Що ти робиш?" — "Та от, звеліли ввозити каміння, то й вожу". "А що ти робиш?" — запитали іншого, такого ж. — "Я будую собор св. Петра". Собор св. Петра в Римі стоїть завдяки тому другому.

Всі великі собори минулого це передусім пам'ятники високого духу. Всі великі творіння Данте, Рафаеля, Сервантеса, Шевченка — це теж творіння не пера і пензля, а творіння духу. Всі безумно відважні пошуки невідомої землі, експедиції Колумба й Магелана йшли від одержимості духом і великої віри у великого Бога. Без віри, що гори ворухуть, малі люди будуть ловити рибку на міліні й гризтись за привілеї й ніколи не знатимуть "хто моря переплив і спалив кораблі за собою, той не вмере, не здобувши нового добра" (Леся Українка).

Де і коли люди відірвались від джерел? ХХ вік визрів як епоха глобальних доктрин, експериментів, винаходів. Запаморочливі відкриття змінили образ світу. Люди заметушились в силовому полі науки і свіфтівський бідний острів Лапуту раптом піднявся вгору в образі гордого, самовдоволеного божества, яке, нібито, все може. Виявилось, що на зворотному боці того ідола, — чорна діра. Виявилось, що запаси духовних і моральних сил людини занадто слабкі супроти цього ідола. І в цьому моральна криза нашої епохи.

Напівдикун, засліплений блискітками цивілізації, зневажив свій справжній скарб. Суєтні люди й сірі воли науки підхопили легенду про всемогутнього ідола і запишались. Великі вчені забили тривогу. Володимир Вернадський: "Демократія — свобода думки і свобода віри, якій особисто я надаю не меншого значення, але яка, здається, зараз, може тимчасово історично, тратить свою силу в духовному житті людства" (1941 рік).

Тейяр де Шарден: "Моральність динамічно мусить бути звернена в майбутнє в пошуках Бога. Бог пронизує всесвіт, який треба виповнити своїм зусиллям. І це Бог індивідуальний, якого можна пізнати в любові. І це неодмінний мотор всього дальшого розвитку життя." "Добре в кінцевому результаті лише те, — говорить Шарден, — що спричинюється до росту духу на землі, що спричинює розвиток землі".

Антагонізм науки і віри — це неіснуюча проблема, вигадана догматиками, які не знають ні науки, ні віри. При всій відмінності сприймання феномену духа французом Шарденом, українцем Вернадським і звичайним селянином, який, у зв'язку зі Зеленими Святами, знав, що Святий Дух зійшов на костуватих рибалок і митників та дав їм силу Апостолів, при всій відмінності, вони однаково розуміли головне — Дух дає нам силу, сенс і перспективу. Зрештою, це міг би розуміти кожен. Адже, наша ера відкрилась найбільшою духовною революцією саме через діяльність тих Апостолів, яким Євангеліє заясніло і впреше в

історії заговорило різними національними мовами.

Ми втратили це розуміння не лише через фетишизацію науки і людську слабкість перед світом речей. У нас держава організувала духовну розруху і руйнувала духовну культуру протягом трьох поколінь. Морально стероризована, духовно ослаблена людина, приглушена тотальною пропагандою бездуховного матеріалізму, звикла до примітивного кон'юнктурного мислення.

Наше виховання орієнтувало дитину на задоволення матеріальних потреб і зневажало тисячолітню мудрість самодосконалення — “лише закон свободу може дати”. Фальшива псевдонаука орієнтувала на перекручене тлумачення високого ідеалізму і проповідництва наших клясків. Ми загубили ключ до їхньої душі, до спадщини. Школа систематично руйнувала ту культуру, яка й сама легко руйнується без щоденного плекання.

Не будемо спрощувати. Ніхто навмисне моралі не руйнував. Зруйновано основу, на якій тримається споруда моралі. Ця основа — Абсолют. Великі християнські цінності — істина, добро, краса — були вистраждані і осягнені на висхідному шляху служіння Богові і в напруженому відчутті страху Божого. В основі їх лежить той безкорисливий ідеалізм, який стає потребою високої душі, спрямованої до Бога. Тільки Абсолют був джерелом і провідною зорею. Крах цінностей починається з узаконення грабунку і заперечення Бога.

Висхідний шлях духу відкинуто. На зворотному шляху вже нема засвідчених ідеалів. Вони полишаються за спиною. Під істину робляться личини правдоподібності, добро вимовляють з посмішкою, красу зневажають і використовують для потреб.

Страх Божий — звеличує, страх перед начальством — ослаблює моральні сили і породжує запобігливу відданість вождям. Заповіді в релятивістському тлумаченні гублять силу морального закону. Шануй отця і матір твою — дивлячись хто вони, не убивай — дивлячись кого, не давай кривих свідчень — дивлячись, чи корисно.

Нині страшно за мертві зони, створені запеклою, ідейною і безкарною людиною на землі, на морі й в космосі. Моторошно від думки про мертві зони в душі поколінь, які не відали животворного джерела любови та посіву совісті. Чи лікувати зачерствілих і окрадених змалечку? Як здолати закореніле зло? Як посіяти духовні зерна на камені, та й ще під наглядом ворогів “абстрактного гуманізму”?

Нині ми латаємо діри закликами: “Будьте взаимовежливы!”, “Берегите природу!”, “Спасибо, что закрыли дверь!”

Тлумачимо аксіоми: “треба любити рідну маму і рідну мову”. Все це мало б засвоїтись із молоком матері, все це дитина мала б повторювати щодня в ранній молитві. Чому нас так приємно вражають українські студенти, що приїжджають з Америки, з Польщі, з Канади? Чому вони в чужій стихії зберегли український дух, мову, лице? Чому їм не треба нічого пояснювати, наче наперед є моральна домовленість?

У них — живий релігійний корінь і вони живі. Польща об'єдналася в солідарності проти казенної сили в незалежній Церкві. Українців Заходу єднає Церква. А хіба наших козаків у боротьбі за віру і волю єднала не Церква? Ми мусимо відродити людину, мусимо відродити її духовний корінь. Інакше ми не склеїмо її з найкращих гасел і приписів.

Не треба ставити наївних запитань, мовляв, кожен уявляє Бога по-своєму, мовляв, не всі на Заході вірять, не всіх віра перероджує. Це проблеми глибинні і вічні. Важливо, щоб над головами всіх була святиня, як сонце однакове для всіх і щоб стояли всі до нього лицем.

Яка істотна різниця між катом Грозним і катом Сталіним? В розмові з Ейзенштайном, який ставив фільм про Грозного, Сталін сказав:

“Бог мешал Ивану. Он правильно начинал дело, но потом шёл замаливать грехи”. Образ абсолютно безбожного вождя особливо страшний тим, що він став прикладом для виховання абсолютно безбожної людини.

Всупереч усім вченням великих, які відкривали природу, людину й Бога в природі, оголошено єдино вірним науковим погляд, за яким людина має боротись з природою і з людиною, переламати свою власну природу, щоб потім перебудувати її всупереч досвіді тисячоліть. Вершиною виховання мала бути беззавітна відданість ідеям, тобто стан сліпого послуху, готовність на все і переступ усіх законів моралі.

В епоху страшної руїни храмів і руїни людини, катастрофічне падіння моралі, віри і права йшли одночасно. В активісти йшов потенційно кримінальний елемент і йому всі грабунки, вбивства і насильства наперед прощались іменем влади. Він входив в життя народу, як ніж у масло, безконтрольний і безкарний він сидів зверху. Що сталося з народом? Чи пропала раптом тисячолітня проповідь добра і любови? Ні, не пропала. Люди все розуміли і все пам'ятали. Їх здеморалізував теоретично

обґрунтований терор, безперервний і безнадійний. Зло взяло верх і закріпилося. Народ заляканий — заляканий, але не знищений морально. Треба звільнити його здорові сили.

Перебудова може початись тоді, коли чесні й порядні візьмуть верх, коли озброєні бойовою фразеологією злочинці і лакеї почнуть ховатись. Рух мисить мати моральний фундамент — традиційний, народний. Українська традиція є християнською. Цим духом вона жила і розбудовувалась з правіку. Мова, пісня, душевний лад — проникнутий наскрізь добротою цього джерела. Його замулювали навали татаро-монголів, лютих царів. Його розчищували Сковорода, Гоголь, Шевченко, Куліш. Йшла нерівна, героїчна боротьба за джерела.

До революції Україна прийшла приспаною і окраденою, порізною, але з великим запасом духовних сил. Відречення від них було важкою драмою. “Я той, хто кинув Бога й небо, аби тобі був світлий час!” — гукав у відчаї Володимир Сосюра. Це була безумна і даремна жертва. Світлий час без неба не настане.

Сиві, змучені, похилі, ми підсумовуємо життєвий досвід. “Щось” є над нами. В цьому “щось” — весь інфантилізм блудних синів блудного часу. Пророки, генії, чужі й наші національні мислителі тисячу літ казали, Хто є над нами, а ми напівосвічені, дипломовані й серцем голі до гола, зробили з великого Бога предків слово “щось”.

Нині нам потрібен храм для науки мудрости. Не так казенна Церква, яка повторює стиль і навіть жаргон партійно-бюрократичного апарату. Народові потрібна справжня Церква Христова, українська, і православна і католицька і протестанська. Потрібен священик-подвижник, добрий вчитель, священик-патріот, народний вихователь і лікар, бо недуги духовні облягли нас ще більше ніж фізичні. Морально ми геть запущені. Нам потрібна література, яка будить “Дух, що рве до бою”, нам потрібна нова школа, передусім для армії вчителів — вчорашніх слухняних агітаторів. Нашим дітям треба повернути азбуку моралі й духовности. Якщо ми хочемо, щоб наші діти поважали нас і закони, мусимо їм відкрити джерело закону — Закон Божий.

Нині ще ці слова викликають бездумну посмішку. Нині у нас є лише візія, як і досі там у болоті застою. Над світом летить епоха науково-технічної революції. Ми усім “Союзом незламним” прийняли її на рівні дикунів. Вона спалила наші природні багатства, довела до розорення і підвела до прірви наших непоправних правителів. Їх талісман — принцип насильства —

втратив силу. На наших очах тихо проходить моральна зміна світу. Ідоли падають так швидко, що носії їх тільки розгублено водять очима. Фальш і брехня йдуть потоком, але вже їх нікому слухати. А тим часом, на нашому полігоні тривають старі ігри в рабів і погоничів. Погоничі не розуміють, що їхня мова вже не дійсна. Ми тільки починаємо прокидатись до духовного життя і згадувати азбуку моралі. Фальшиві стереотипи ще ходять в обігу — обман і самообман, неправдива інформація, догідливі начальству звіти. Наш кошмар ще триває.

Але росте народний дух, народ прокидається і він диктуватиме зміни. Чи готова наша інтелігенція до розмови на рівні високого слова, на рівні національного обов'язку, на рівні гідности? Адже це єдино прийнятна мова завтрашнього дня.

Ми вітаємо нове мислення, яке проклямує пріоритет загальнолюдських моральних вартостей. Але, мислення є мислення: сказавши “А”, воно мусить сказати і “Б” і “В”.

Почати треба з вибачення перед дітьми: “Діти, закрийте вчорашні підручники! Вибачте — там обман. Не клясових, а загальнолюдських вартостей дотримувались ваші діди та прадіди. Вони мали рацію”. Ми хотіли створити новий світ і новий тип людини — ідейної національно байдужої, відданої вождям і готової для них на все. Ми скинули моральний бар'єр і відкрив широку дорогу новій людині. Туди кинулись пролази, агресивні нездари, хижі егоїсти, циніки. Виявилось, що в театрі життя роллю “ідейного товариша” грати найлегше. А от, порядного, чесного, доброго не зіграєш. Ним треба бути.

Таку людину ми захитали. Ми знизили також рівень думки, господарности, культури і духовности, бо підозрівали і винищували найкультурніших. І нині, коли цивілізовані нації розв'язують великі проблеми життя, ми доводимо один одному аксіоми, та перевидаємо вчорашні підручники з доповненнями.

Ми боролись з пережитками минулого в свідомості, з пережитками власности, з індивідуалізмом, з релігією. Звичайно, з людською скнарністю, з глухим егоїзмом та суєтністю — треба боротись. Але саме цих слабостей ми не зачіпали. Ми боролись проти людської справжности і незалежности, що спирається на право власности, на гідність особи, на право вільної думки і совісти. Ми переслідували духовність у всіх її проявах. Ми культивували людину черству і байдужу. Якщо ви, обмануті, можете вірити в святиню, вірте, діти, бо віра дає сили для життя. Хай вас рятують крила молодости, священні пориви!

БІЛЬШЕ УВАГИ ДЛЯ АВТОРИТЕТУ РОДИНИ

Світ сьогодні переживає моральну і культурну кризу. Зокрема завважується, що в сучасному світі бракує авторитетів. Бракує провідних діячів у церковно-релігійному житті, у політичному й загально-громадському. Про виїмки тут не будемо говорити. Значно понизився авторитет священників, учителів, професорів, громадських працівників, а що найгірше, що під цей негативний вплив підпадає сьогодні також і авторитет батька-матері, занепадає авторитет родини. І цьому питанню хочу присвятити трохи уваги.

Перш усього устійнім, що ми розуміємо під поняттям слова **авторитет**. Авторитет — це загально визнане більшою чи меншою групою людей, громадою, суспільством право на повагу і моральний вплив на цих людей, що цей авторитет признають. Авторитет — це людина, яка своїм знанням, досвідом, працею, моральними чеснотами і своєю гідністю заслужила собі на повагу, пошану і вплив.

Щоб одначе стати авторитетом у родині, громаді, в народі чи в різних ділянках науки треба вміти, й хотіти, своє становище, своє знання перетворити в ідеал служіння для других людей. Іншими словами, всі, або майже всі, відомі **великі авторитети були великими слугами якогось свого великого ідеалу**.

У нас часто хибно інтерпретують поняття “демократії” в родині, громаді, народі й державі, мовляв, демократія — це рівність усіх і тим самим виключається всяке поняття авторитету, тобто визнання нерівності, суспільної гієрархічності в духовому, моральному й суспільно-громадському житті.

І тому не диво, що наші історичні вороги, колись і тепер, перш усього нищать наші авторитети, починаючи від родини, від авторитету батька й матері, а кінчаючи на церковних, наукових, економічно-суспільних і політичних діячах, знаючи, що знищивши авторитет батьків, нищать родину, знищивши авторитет церкви — це рівнозначне із знищенням самої церкви, а знищивши авторитет голови, чи проводу організації — це кінець організації.

Сьогодні не треба вже доказувати, що без авторитету на довшу мету не може існувати родина, ніяка організація; без

авторитету одного державного уряду не може існувати держава, а **бездержавний нарід ніколи не здобуде волі і держави, якщо не зуміє зі свого організму виділити авторитетну провідну верству, яка буде втішатися довір'ям і пошаною всього народу**.

Це не припадок, що в Святому Письмі пошана до батьків і культ плекання старших (у Біблії патріарх — це один із праотців людського роду, від Адама до Ноя, від Авраама до Йосифа — це начальник батьків, ієрарх, найвищий в роді, в племені, народі) в'ється червоною ниткою від початку людського роду. Пригадаймо собі, що Господь Бог наказав людям, через свого пророка Мойсея, дуже виразно і чітко: “Шануй отця свого і матір твою, а буде тобі добре і довго житимеш на землі!”

А наш князь Володимир Мономах своїм дітям таку оставив науку: “При старих мовчать, мудрих слухати, а старшим коритися”. Ці глибокі основи плекання авторитету батьків і старших зберігали український нарід століттями від розкладу і загибелі. Довгі віки ніякий син, ні донька не сміли інакше звертатися до батьків, як через “ви”, в новіших часах ще можна було говорити через третю особу: тато, мамо, прошу мені дати чи зробити..., але ніколи в українській родині діти не зверталися до батьків на “ти”. Це грубий московський звичай всім “тикати”, в тому і батькам.

Атеїстично-матеріалістичний світогляд московських більшовиків свідомо нищить авторитет батьків, авторитет старших, авторитет церкви, щоб на цій “руїні” він міг легше будувати свою нову московсько-більшовицьку атеїстичну імперію.

На жаль, цей “вільнодумний” вплив московського більшовизму, якимись невідомими каналами, передістався теж у вільний світ і тут розпочав свою дію розкладу суспільности на широку скалю.

Цей розклад слідно в канадсько-американському суспільстві під назвою “лібералізації”. Авторитет батьків у т.зв. “модерних” родин значно підупав. Діти не мають належної пошани до батька-матері, часто їх не слухають, а інколи ще й зневажають.

Головна причина цієї кризи авторитету в родині криється в матеріальному добробуті та у відсуненні морально-християнських принципів з життя молодой модерної родини, яка хибно розуміє “вільнодумство” і “свободу”, чи, як дехто хоче, сучасну демократію, і тому, замість церковного шлюбу, заключає подружний “контракт”, без св. Тайн, поза церквою, або й в церкві, одначе не з переконання, тільки так, для “випадає”, для

“людського ока” або “для старих батьків”.

“Секуляризація” сучасної родини, тобто звільнення її від церковних і релігійних впливів, пішла так далеко, що вона починає впливати і на лібералізацію церкви, що знову стає загрозою для авторитету самої церкви.

Багато на цю тему маємо дискусій. Всі згодні в тому, що основною клітиною народу, церкви і держави є **родина**. Всі згодні в тому, що неможливо мати високий авторитет серед народу, в церкві, в державі, коли цього авторитету, плекання пошани до батька-матері, нема в самій родині. Нарід, громада, церква будуть настільки сильні, настільки сильною буде її основа, тобто наскільки сильними, морально і духово, будуть їх клітини — родини.

У чому лихо? Звідки така прірва між частиною молодого покоління і її батьками? Хто винен за занепад авторитету родини і старших?

Не треба, мабуть, великої мудрости, не треба відкликатися навіть на “модну” тепер науку психології, не треба бути й соціологом, вистачить тільки трохи подумати і глянути довкола себе, щоб знайти корінь лиха. Погляньмо на своє довкілля і побачимо, що **батьки самі часто не хочуть бути авторитетом у своїй родині**. Вони або не хочуть, або не вміють власну мету — бути доброю родиною — перетворити в ідеал для своїх дітей, і цей ідеал своїм власним прикладом життя зачекити своїм дітям до практичного наслідування.

Плекання авторитету батька-матері та взагалі старших треба починати серед дітей в раннім їх дитинстві, а передумовою успіху в зачеклюванні цієї пошани є сама поведінка батьків, яка мусить бути гідна, поважна, прикладна...

Не можна плекати авторитету батька, коли мати буде цей авторитет, у присутності дітей, підривати, або навпаки, мама навчає дітей, як треба шанувати старших, а батько приходить з праці або забави додому й починає сварку та зневажає тую ж маму образливими словами в присутності дітей. Всх наука мами пішла внівець.

У сварливій родині шкода говорити про авторитет батьків і старших, бо тільки зразкова поведінка батьків заставляє дітей до пошани своїх батьків і інших людей старшого віку.

Не можна плекати авторитету родини, коли ця родина не є нормальна, коли в хаті часто нема тата, того доброго, а як треба то й суворого, але zarazом справедливого, що любить своїх дітей, свою родину й не потурає злу.

Ще гірше, коли в хаті нема мами, або точніше кажучи, вона часом є, фізично, але практично й духово вона занята собою, дещо ще своїм чоловіком, а для дітей вона, часто, “не має часу”...

Щоб наша молодь не втікала з родинних домів, щоб не зійшла на лихі дороги, щоб з пошаною відносилася до своїх батьків і старших, то треба її від раннього дитинства добре виховувати, а не тільки годувати та вбирати. Батьки обов’язані виховувати своїх дітей в релігійному та національному дусі, зачеклювати їм любов до Бога, до свого ближчого, до свого народу, до своєї країни, до країни своїх батьків, бо це підносить їх авторитет в очах дітей, зокрема коли діти дозріють то з вдячністю будуть це згадувати.

І тому молоді подружжя, відразу, у своїм співжитті, повинні це мати на увазі та так собі укладати життя, щоб воно було весь час гарне, приємне, але й поважне, так як поважною має бути кожна родина і кожна суспільність.

Отож пам’ятаймо, що авторитет родини — це велика справа, його треба плекати, але zarazом мусимо бути також свідомі, що не можна вимагати пошани батьків і старших тільки тому, що вони старші, на пошану й повагу треба собі заслужити своєю поведінкою і гідним виконанням своїх родинних і громадських обов’язків.

* * *

Це проблема, якій Пласт повинен присвятити більше уваги, бо родина — основна клітина нашого суспільства. Тут народжуються перші почуття любови, симпатії і обов’язку. Т. Шевченко дуже високо цинив суспільну вартість родини, присвячуючи їй велику частину своєї поетичної творчости, вважаючи, що родина є мірою всіх цінностей на землі, бо —
“У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
з своїм дитяточком малим”.

Не забуваймо, що кожний суспільний лад, із родиною в осередку, є мірою добра і зла. Пробуймо серед сучасних умов виховати молоде покоління з пошаною до родини і до авторитету батьків, бо це є і нашим пластовим обов’язком.

Чому пластуни не п’ють алкогольних напиків ?

Таке питання поставив один виховник Станичному на пластових сходинах. На це дотепний станичний відповів словами жидівської легенди (з Талмуду):

Кажуть, що після біблійного потопу світу, Ной почав засаджувати свій город виною лозою. І в однім моменті підійшов до нього сатана й питає:

— Що ти садиш святий чоловіче?

— Винну лозу, — відповідає Ной. — Хочу, щоб овоч, який вродить ця винна лоза, розвеселивав серце людини.

— О! То я тобі поможу, святий чоловіче, — знову ж каже сатана.

— Добре, притакнув Ной. — Помагай, — і оба взялися до праці.

Сатана почав з того, що пішов до лісу і привів до Ноя барана, лева, свиню і мавпу. Порізав їх на кусні, а їх кров'ю полив землю, на якій Ной садив винну лозу. Коли Ной закінчив роботу, сатана радісно каже до Ноя:

— Як хтось нап'ється цього алкоголю, що ти його випродукуєш з цієї землі, той набуде разом із напоєм таких прикмет, які є притаманні тим звірятам, а саме: коли нап'ється тільки трошки, буде покірний як баран; вип'є більше, буде страшний як лев; коли ж не буде мати в п'ятиці стриму — переміниться в просту безрогу, чи пак у свиню та буде валитися в болоті як кожна безрога; Якщо буде ще пити, то втратить розум і такт, і буде "папляти" язиком та буде скакати, як мавпа, на посміховище всіх людей.

Щоб не робити з себе такої звіроподібної істоти — пластовий закон забороняє пластунам пити будь-який алкоголь, — закінчив станичний свою добре продуману відповідь.

пл. сен. А. К-р

Усміхніться !

— Чи ти знаєш, Івасю, як дістатися до неба? — питає о. катехит на лекції релігії у Рідній Школі.

— А ви, отче, хіба не знаєте? — треба вмерти!, бо там живих не пускають, — рішуче відповів Івась.

ПРО ЩЕ ОДНУ КОНЦЕПЦІЮ

Концепція має найперше прогностичне значення. І оскільки різні сили суспільства бачать майбутнє по-різному, то й концепції, яких останнім часом маємо доволі, виходять далеко не однаковими. Якщо в одних намічається шлях до радикальних змін, то в інших закладаються ідеї хоча б частково зберегти існуючий стан речей. Так це в політиці, в економіці, так і в освіті.

На черзі — проєкт Концепції середньої загальноосвітньої національної школи України, запропонований Міннаросвітою республіки (РО, 14.08.90).

Поза всяким сумнівом — це концепція, яка увібрала в себе заклики часу і носить національний характер. Часом навіть — надто, якщо зважити на високу насиченість тексту відповідною термінологією. І було б тут все добре, якби наша школа хворіла лише однією хворобою — втратою національного обличчя. Очевидно, що так звана "інтернаціоналізація" освіти нанесла їй велику рану, яку треба вигоювати активно і негайно. Але не можемо забувати, що становлення нашої школи припадає на зловісні 30-ті роки і що головним її завданням вважалося пристосувати людину до сталінської моделі суспільства, тобто зробити з неї трохизнаючого і послухного робота. Із того часу в ній практично мало що змінилося. Гірко це, але в школі інтелектуального розвитку народів займаємо, як відомо, не перші місця. Тому мусимо подбати не лише про етнізацію школи, але й про ґрунтові переміни в поглядах на зміст і способи навчання. Лише в такому разі можемо думати про школу сучасного європейського рівня.

Не станемо заперечувати, що нова концепція носить фундаментальніший характер, ніж попередні спроби. Але тим більше значення має для нас її зміст і шлях перебудови, який тут пропонується.

Система освіти розпочинається із соціального замовлення. І якщо воно міняється, то мусить зазнавати змін і вона. І тут, очевидно, перша важлива вада нової концепції — вона не дає чіткого визначення нового соціального замовлення — такого, яким воно впливає з філософії перебудови. І, звичайно, не відштовхується від нього. Між тим йдеться про формування цілком нової людини — не тільки інформованої, але й в першу чергу — з розвинутим творчим потенціалом, активної і ділової.

Понад усе людині сьогодні потрібна здатність швидко орієнтуватися в потоці інформації і нестандартно її застосовувати. Їй потрібна розвинутість.

Очевидно також, що основною передумовою формування такої людини є відмова від двох головних пріоритетів: від диктатури людини над людиною і від домінування однієї ідеології над іншими формами свідомості.

Відсутність чіткого бачення нового соціального замовлення привело авторів концепції до дещо вільного трактування основних принципів, головним з яких чомусь проголошується не демократизація, а гуманізація, можлива по суті лише в умовах демократичних стосунків. Зрештою, це ще не найголовніше.

Не викликає сумніву, що в системі освіти основне місце займає все таки навчальний процес. Тому серцевиною будь-якої концепції мусить бути відповідь на два принципові питання: Чого навчати? і як навчати? Саме відповідь на них може розглядатися як розкриття поняття “зміст навчання”.

Дитина, ясна річ, повинна вийти із школи інформованою. Це завдання школа виконує через відповідний набір навчальних предметів, що виступають як “згусток” соціального досвіду. Проте, не менше, а то й більше значення у становленні людини має її власна діяльність. Людина формується у діяльність. І якою буде діяльність, такою стане і людина. Підневільна праця, коли учень лише сприймає і засвоює зовнішні впливи, виконує чужі розпорядження приведуть до формування істоти дещо знаючої, але пасивної, слухняної, нездатної впливати на зовнішній світ. Цим і займається досі наша школа. Навпаки, якщо у навчальному процесі дитина діятиме як творець, тобто самостійно “перетворюватиме” навчальний предмет, то стане істотою творчою, діловою, інтелектуально самостійною. В цьому плані всі відомі досі концепції школи, в тому числі всесоюзні, які торкалися проблем змісту, поділяються на дві групи: ті, що під змістом традиційно розуміють головним чином так звані “ЗУН-и” (знання, уміння, навички), які учні повинні сприймати і засвоювати в якнайбільшій кількості, і ті, що в це поняття включають два компоненти: ЗУН-и плюс максимально можливий обсяг творчої діяльності учня. Цей момент має фундаментальне значення, бо він проектується на весь навчальний процес. Концепція, про яку йдеться, є типовим виразником першого — традиційного погляду, тобто того погляду, який втілено у відомій всесоюзній концепції АПН СРСР (див. У.Г., 25.08.88). Нагадаємо

визначення. Під змістом освіти у новій концепції “розуміють узагальнену систему **знань** про природу, сучасне виробництво, суспільство, культуру й мистецтво, про людину, систему узагальнених інтелектуальних та практичних **умінь, навичок** творчого розв’язання практичних і теоретичних проблем, етичних норм” (Р.О., 14.08.90 — підкресл. наше — О.В.). Як бачимо, все тут зорієнтовано на те, що учень повинен лише щось дане йому **засвоювати**, тобто знати і вміти. Твердження про якісь “навички творчого розв’язання ... проблем” не може, звичайно, сприйматися серйозно, бо здатність до творчості не зводиться ні до умінь, ні до навичок.

Проекція такого розуміння змісту навчання на навчальний процес означає, що нас орієнтують на ті самі цілі школи, які сформувалися в 30-ті роки: більше вчися, менше думай. Здобувай знання, уміння і навички, а що потім тобі робити — інші скажуть. Орієнтація на “ЗУН-и” не може забезпечити формування творчої особистості, і демократичній педагогіці це відомо вже давно. Вона веде до становлення лише здатності до репродуктивної діяльності.

Очевидно, що цей підхід і віддзеркалює в освіті ті самі глобальні самозахисні тенденції, які спостерігаємо в політиці керівного апарату: проголосити якнайбільше нових слів, але глибинну суть системи зберегти недоторканою.

Традиційне трактування змісту навчання у концепції Міннаросвіти де дозволило її авторам навіть серйозно поставити питання про розвантаження учнів, що сьогодні вдається однією з болючих проблем школи. Бо якщо під змістом розуміти лише “ЗУН-и”, то будь-яке зменшення їх обсягу означало б збіднення освіти. І навпаки, нарощування “ЗУН-ів” завжди мислиться як шлях удосконалення школи, що є грубою і фатальною для неї помилкою.

До сказаного додамо, що таке трактування змісту освіти є просто кроком назад, бо навіть Всесоюзний з’їзд учителів відкинув концепцію АПН СРСР і прийняв за основу “Концепцію загальної середньої освіти”, запропоновану творчою групою “Базова школа” при Держкомосвіті СРСР, де зміст трактується з цілком інших позицій, тобто як поняття двокомпонентне. Ось це місце: “Содержание школьного образования — это неразрывное, органическое единство двух компонентов — ориентирующего в культурные и творчески-деятельностного” (У.Г., 23.08.88).

Традиційність підходів позначилася фактично й на інших

аспектах концепції. Так, визнаючи потребу врахування індивідуальних особливостей учнів, автори все ж не забезпечують її реалізацію на рівні структури школи. По суті вона зберігається як єдина і однотипна, яка вже визначилася як елемент нашої соціалістичної системи. Наявність в ній різних “поглиблень” і “профілів” нічого не вирішує, бо і з цими “удосконаленнями” школи призначаються для всіх, а тому вчитися тут будуть ті, кого влаштують впливові батьки. Альтернативою такого підходу повинна бути система шкіл, які ставлять щодо учнів у кожному випадку певні конкретні вимоги, що стосуються здібностей та інших природніх даних. Лише за цих умов можна говорити, що вони будуть зорієнтовані на особистість і зможуть формувати інтелектуальну еліту нації.

Глибокого переосмислення потребує підрозділ “Школа і національна культура” — не лише тому, що носить надто декларативний характер. В ньому обійдено низку проблем, які тут повинні бути вирішені, наприклад, стосовно деідеологізації школи, шляхи формування патріотичних почуттів і поваги до чужої культури тощо.

Є тут і спірні питання, до яких слід віднести місце і питому вагу у навчальному процесі російської мови. Авторів вирішують його також традиційно, виходячи з поняття Радянського Союзу як єдиної держави, що досі йде до “злиття націй”. Чим інакше викликана необхідність вивчати російську мову в українських школах з другої класи, як не потребою перешкодити процесові етнізації дитини? Між тим тверезий погляд на речі підказує доцільність вирішення цього питання, виходячи з чисто практичних потреб. Російська мова — засіб спілкування з багатою культурою, і саме такою потребою і повинен визначатися її обсяг у школі. Цілком прийнятним видається введення її з п'ятої класи. До цього часу формування особистості повинно бути одномовним, і ця точка зору не повинна бути для авторів нової концепції несподіваною.

Суттєвим недоліком Концепції Міннаросвіти видається й те, що в ній не намічено корінних змін в охороні здоров'я та фізичного становлення дітей. Нідє у світі цей аспект не занедбано так, як у нас. І знову ж таки це питання не вирішується тут тому, що створення нормальних умов впирається у проблему загального розвантаження, а ключів до нього взяти за основу погляд на зміст навчання не дає.

Визнаючи загалом необхідність демократизації системи

управління, автори все ж по суті йдуть не від демократичної моделі школи, а шляхом демонстрації “послаблення” залізних обіймів адміністративної системи, в яких вона досі була. Лише незначна частина прав передається так званій “шкільній раді”. Традиційна опіка Міннаросвіти над школою залишається ненормованою.

Нарешті, в новій концепції немає визначення перспектив її реалізації. І це не випадково, бо внести зміни до інформативного компоненту (яким тут будуть лише в кадрах, підручниках. Інша справа, коли йдеться про перебудову навчально-виховного процесу. Тут слід очікувати опір стереотипів діяльності вчителів, інерції мислення, а тому цей процес потребує порівняно довгого часу — щонайменше 10-15 років.

Сказане вище дає підстави зробити висновок, що Концепція середньої загальноосвітньої школи України, запропонована Міннаросвітою республіки, не прогнозує процеси розвитку школи перспективно і в достатній мірі масштабно, а тому може розглядатися як документ, що відбиває до певної міри лише її найближчий етап. До того ж, зважаючи на залежність освіти від динаміки соціальних процесів, навряд чи правомірно пропонувати якусь єдину програму для всіх регіонів республіки. Напевно з огляду на це доцільно було б на рівні міністерства пропонувати лише загальні контури перебудови, а повнокровні концепції — розробляти на обласному рівні.

Омелян Вишневський
доц. Дрогобицького педінституту
завідуючий катедрою педагогіки

ЧУЖІ ВПЛИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Говоримо про оригінальність, відрубну оригінальність музичної, чи загальної культури даного народу. А що в науковому підході до будь-якої справи водиться, що починають від найосновніших питань, тож тут поставимо на вступі таке основне питання: в якій мірі культура може бути оригінальна, або — чи ця оригінальність безумовна, чи умовна?

Ми захоплюємось високим духом давньої Греції. Нашого подиву не зменшує відомий факт, що грецька культура не прийшла сама, ні не “впала з неба”, а виросла на зразках східних культур. Все таки можемо говорити про оригінального грецького духа! Була там велика оригінальність внутрішнього творчого чинника, що все чуже, засвоєне, зумів перепоїти власним духом і надати йому власну печать. Отже, оригінальність культур таки є і вона мусить бути умовна, — один народ учиться від іншого, старшого своїми надбаннями — справа лише в тому, щоб народ-учень умів на присвоєному культурному добрі покласти підпис свого духа, печать своєї індивідуальності.

Цю загальну правду доказує також ділянка історії нашої музичної культури, так народної, як і літературної. Саме український музичний дух визначається такою сильною індивідуальністю, що всякий чужий вплив уміє засимілювати й надати йому вповні своєрідне забарвлення.

У наших старовинних народних піснях, починаючи від прадавніх обрядових із поганської ще доби, а кінчаючи на останках козацької пісенної творчості, музичні етнологи вже півстоліття знаходять численні впливи давньогрецької та різних азійських музичних культур. Наша найдавніша ненародна музична культура-спів, тобто церковна музика княжої доби, що заключається в терміні “києво-печерського напіву”, не зважаючи на свою характерність, все таки є витвором візантійського чи болгаро-візантійського впливу, який триває й у пізніших віках.

Приходить нарешті переломове в історії нашої культури XVI століття; з Заходу протискається в Україну гуманізм і ренесанс, і щойно тоді в нашій музиці (все ще церковній) довершуються поважні зміни: на місце давних, невігідних візантійських невмкруків приходить європейський п'ятилінійний тактовий нотопис і

водночас замість дво, — чи триголосного співу, починає практикуватися партесний спів на чотири мішані голоси. В нашій духовній музиці запановує західня форма поліфонічного мотету чи “концерту”. З цієї багатої партесної літератури збереглася тільки одна, і то не дуже досконала паліятка: теоретичний твір “Грамматика мусикійська Дилецького”. На нотних прикладах цього можна ствердити якийсь вплив на нашу тодішню музику.

З першої половини XVIII ст. маємо багато релігійних кантів, що їх творили бурсаки київської, львівської та інших братських шкіл і списували пізніше в т.зв. “Богогласники”. В цих наших давних церковно-народних піснях, що їх ще донедавна співав увесь народ, бистрий музикознавець легко помітить сліди впливів італійщини, бахівщини, навіть мангаймщини. Італійський вплив, що опанував тоді цілу Європу, в Україні росте далі й доходить до свого світлого апогею в творчості Березовського, Бортнянського й Веделя; це найкраща синтеза чужого з рідним! Нова музична атмосфера, створена цими трьома нашими великими композиторами, переноситься коло 1830 року до Галичини і створює основу для “перемиської школи” — Вербицького й Лаврівського. Та до цієї українізованої італійщини приступають ще нові впливові елементи, тобто італійська і французька опера цієї доби (Обер, Россіні, Белліні) та німецько-романтична сольова й хорова пісня (Вебер, Шуберт, Кройцер, Маршнер); проте всі ці впливи обмежились виключно на сторінку технічну і з рамок цього західнього складу й ладу виглядає найправдивіша картина нашого рідного, українського краєвиду.

Можна б іще не одне українське музичне явище XIX ст. насвітлити подібним чином. Та досить згадати, що навіть Микола Лисенко, цей властиво перший відкривець української народної пісні з її високо оригінальними прикметами ритму, мелодії й гармонії, не зумів замкнути себе перед всевладним впливом Заходу. Вплив цей не минув навіть “Музики до Кобзаря”, — згадаймо хоч би бахівські риси пісні “Садок вишневий”, мендельсонізм в декотрих частинах “Радуйся ниво”, не кажу вже про інші твори. В пісенній творчості Січинського й Остапа Нижанківського не одна риса вказує на Шуберта, а може не більше на Верді, особливо на дуже популярну тоді в Галичині “Травіату”. Два композитори початку цього століття, з центральної України, Стеценко та Леонтович, творці нового способу опрацювання народних пісень, не зважаючи на автодидактичне значною мірою виховання, не уникнули впливу німецького романтизму, без шкоди для своєї народності.

А сучасна доба? Говориться про впливи Вагнера й Брамса на Людкевича, про вплив чеського модернізму на Барвінського, Миколу Колессу, Лиська, російського на Ревуцького, Козицького, Вериківського, російського антимодернізму (неошопенізму, рахманіновщини) на В. Косенка. Та всі тут перелічені композиції недвозначно маніфестують свою українську народність.

На закінчення ще кілька слів про новітні шари популярної, знароднілої пісні, що витворилася під західними впливами. Спершу про т. зв. “старогалицьку” пісню, тобто побутову пісню, що творилася в наших священичих домах на початку XIX ст. Чужинний елемент тут той самий, що і в літературній музиці перемиського періоду; оперова італійщина, що втискала навіть у найглухіші закутини Європи. Але в старогалицькій пісні панує рівновага між давнонародним і напливово-чужим (позитивним) елементом; ця обставина надає пісні високої вартості і тому не одна з цих пісень потрапила до серця народу й дослівно стала зовсім народною.

Але маємо ще новіші шари популярної пісні, що постали вже в нашому столітті. Вони носять на собі сліди вже менше здорової великоміської культури, що впливає на душу народу дегенератно. Це популярні побожні пісні нововасиліянського витвору, зовсім відстали від нашої давньої, світлої церковнопісенної традиції “Богогласників”. Це невдалі наслідування подібних польських та чеських популярно побожних пісень із доби цілковитого занепаду релігійного духа в музиці (кінець XIX століття).

Врешті, — прикро сказати — частина наших стрілецьких пісень затаврована впливом австрійської рекрутчини (“Зажурились галичанки”, “Фельдфебелі”) або каварняної мадярщини (“За твої дівчино, устонька пишні”). Те саме можна сказати про значну кількість сучасних пластових пісень. Додамо сюди ще й більшовицькі частушки, творені в душі московсько-солдатських, часто інтернаціональних, німецько-французьких маршових мелодій.

Проте, всі ці негативні явища в нашій популярній музиці дрібна меншість! При нашій вродженій музичній інвентивності, але, не без співпраці свідомих, відданих, ідейних чинників, усякий добрий, шляхетний чужий вплив перетопиться в душі народу, зіллється з нею органічно, збагатить її; на це маємо вже сотні прикладів з нашої музичної бувальщини!

“Народна Воля” 21/2/9/

КРАЙОВА КОНГРЕСОВА КОМІСІЯ в Австралії МАТЕРІАЛИ ПІД ДИСКУСІЮ ДО ТЕМ ПЛАСТОВОГО КОНГРЕСУ ТРЕТЬОГО

ГЕНЕЗА І СУЧАСНИЙ СТАН

1. Десяті Збори КУПО, які відбулися в Торонті в листопаді 1988 р., не прийняли рекомендацій підготованих для третьої сесії ПКТ і доручили нововибраній ГПБ підготувати ще одну сесію Конгресу для розглянення відповідної тематики з новими рекомендаціями.

2. ГПБ, розглянувши справу і після Конференції Голів КП Старшин в листопаді 1989 р., затвердила на пленумі 20 січня 1990 р. десять нових тем під розгляд ПКТ на його заключній сесії, яка має відбутися в наступному році. Назначено Головну Конгресову Комісію і рішено пропонувати КП Старшинам створити Крайові Конгресові Комісії.

3. На зустрічі Станичних Старшин в Мельборні 17 лютого 1990, оформлено ККК на Австралію, в яку перетворилася попередня КПП, загально обговорено теми й устійнено спосіб їх розглянення.

4. Голова ККК виготовив матеріали до тем і розіслав їх 28.03.90 членам Комісії для розроблення за таким ключем:

Теми 90-1, 2, 3, 4 і 5 — відповісти на запитники до 15.05.90.

Теми 90-6 і 7 — покищо не брати до уваги заки їх ГПБ не уточнить.

Теми 90-8, 9 і 10 — окремі члени виготовлять проекти до 30.06.90

5. Голова отримав коментарі до Тем з Мельборну і деякі думки до Темі 90-9 з Аделаїди. Проекти не були виготовлені. В результаті запланована програма стала неактуальною.

6. Різні аспекти Тем порушено на сходах голови з членами ККК з Мельборну 22.07.90, на нараді з головою КПС і на засіданні КПС 24.07.90. В результаті тих розмов голова виготовив пропозиції до уваги членам ККК і Станицям, які тут залучується, з проханням їх розглянути і повернути коментарі до 15.10.90.

7. КПС планує нараду Станичних Старшин у половині листопада ц.р. При тій нагоді відбудеться нарада ККК для розглянення рекомендацій, які голова виготовить беручи до уваги коментарі від станиць.

пл. сен. Роман Павлишин, голова ККК
Брізбен, 22 серпня 1990

ТЕМИ ПІД РОЗГЛЯД ПЛАСТОВОГО КОНГРЕСУ ТРЕТЬОГО

ТЕМА 90-1 РЕКОМЕНДАЦІЇ ПЛАСТОВОГО КОНГРЕСУ ДРУГОГО

Рекомендації окремих підкомісій ПКД обіймають своїм засягом усі головні аспекти діяльності Пласту. Вони продумані і далекосяжні і в них заключені широкі завдання Пласту на даному етапі його історії. Можна однак сумніватися, зокрема з точки зору Пласту в Австралії, чи існували навіть 20 років тому реальні обставини реалізування у значній мірі тих завдань. Не є недоліком самих рекомендацій, що їх приціл був максимальний. Треба визнати однак, що організаційна мережа Пласту в цілому несе відповідальність за неспроможність більше послідовного введення в життя більшості тих рекомендацій.

Не має простої відповіді на питання в якій мірі рекомендації були реалізовані на терені Австралії. Якщо дещо було в тому напрямі досягнуто, це не мало прямого відношення до рекомендації, як таких. Не має у нас формальної аналізи по думці Темі 90-1 і треба погодитися, що було б недоцільним даліше нам намагатися продовжувати дискусію в тому напрямі.

ТЕМА 90-2 НАПРЯМ ПЛАСТУ

В матеріалах нашої ККК до тем ПКТ з березня 1990 р. було уточнено три альтернативи для дальшого унапрявлення Пласту. Їх коротка дефініція могла б бути така:

А. Підвищити вимоги прийняття і приналежності до Пласту, зконсолідувати членство на принципах пластової елітарності і виєлімінувати з його рядів тих, хто не вкладається у визначені критерії.

Б. Визнати ідейні основи Пласту незмінними, але узгляднити в їх інтерпретації обставини часу і середовища та з'єднати пластовий актив в зусиллях для ідейної і організаційної обнови Пласту дорогою послідовного процесу.

В. Визнати, що для збереження Пласту необхідно змінити його ідейні основи і організаційну форму.

У відношенні до альтернатив А і Б виявлено однозгідність відкидаючи їх як нереальні для переведення в обставинах нашої дійсності.

Щодо альтернативи Б, думки були поділені. Хоч ця альтернатива є єдина, яка дає певні вигляди для її реалізування, можливості успіху будуть залежати від певних передумов. Йдеться тут перш за все про настанову діючих крайового і станичних проводів і від спроможності тих проводів

приєднати до співпраці хоч би невелике число відданого членства. Було висловлено сумніви, чи існують такі передумови. ПКТ і післяконгресова діяльність мали б якраз створити клімат сприятливий для розбудження нашої колективної пластової совісті і створення потрібних умов до обнови Пласту. Дотеперішній досвід із підготуванням до КПТ не збуджує в тому відношенні особливих надій.

ТЕМА 90-3 10-ТА ТОЧКА ПЛАСТОВОГО ЗАКОНУ

Пропозицію замінити 10-ту точку Пластового Закону, яка звучить: "Пластун слухняний Пластовій Старшині" новою: "Пластун здисциплінований", рахуємо виправданою і рекомендуємо її підтримати.

ТЕМА 90-4 СТРУКТУРА КУПО

Пропозиція, щоб усі крайові пластові організації, які є об'єднані у світовій надбудові КУПО, зіллялися в одну централізовану статутіву організацію з командним проводом, рахуємо невиправданою і нереальною для здійснення.

Визнаючи, що відношення між ГПБ і КП Старшинами вимагає ревізії, будемо піддержувати ініціативу для введення статутівих змін спрямованих на скріплення організаційної ефективності у взаємовідношенні між пластовими проводами трьох рівнів: міжкрайовим, крайовим і станичним. Водночас заступаємо думку, що головне недомагання тут не так у статутівих недоліках як у браку організаційної дисципліни індивідуальних членів на провідних постах.

ТЕМА 90-5 ЧЛЕНСТВО ПЛАСТУ

Для розглянення поставленого центрального питання у дефініції цієї теми: як протидіяти злим наслідкам чисельного зменшення членства у двох молодших уладах і неспівмірного зростання неактивного членства у двох старших, було пропонувано нашою ККК розбити тему на три окремі під-теми.

А. Поповнення рядів новачтва.

Б. Старше пластунство і сеніорат — їх статус і роля в Пласті.

В. Старшопластунські і сеніорські курені у пластовій системі.

Тематика важлива і широка і рахуємо необхідним уточнити в якій саме формі належало б поставити її під розгляд на форумах усіх КК Комісій і ПКТ. Ми є теж тої думки, що таке уточнення теми і підготовка матеріалів під дискусію мало б бути завданням Головної КК і ГПБ, як це було нами раніше пропонувано.

ТЕМА 90-6 ПРАЦЯ ДЛЯ НАРОДУ

Ця тема стосується двох старших уладів: УСП і УПС і має пряме відношення до першого із трьох Головних Обов'язків Пластуна. Бути вірним Україні включає в собі вірність справедливим інтересам українського народу на Україні і в діаспорі — інтересам українських спільнот на поселеннях. Праця в Пласті на службі виховання назріваючих кадрів пластової молоді в дусі пластової ідеології — це чи не перший конкретний приклад праці для народу. Активність, як не в Пласті, так в інших проявах організованого життя української спільноти, засвідчення своєї приналежності до спільноти і солідарності з нею, мали б бути передумовою для продовжування членства в Пласті.

Інтереси України в широкій інтерпретації цього поняття мали б стати важливим критерієм у розробленні програм діяльності старшопластунських і сеньйорських Куренів і Осередків Праці. Формально зладжені програми праці є корисним засобом діяльності а евіденція вкладу індивідуальних членів в працю Осередків і Куренів, як теж у позапластову діяльність “для народу”, могли б стати, на дальшу мету, вимогою приналежності до Пласту.

ТЕМА 90-7 ПРОВІДНИЦТВО

Не має сумніву, що плекання прикмет провідництва вкладається у широкий вахляр виховних завдань Пласту і необхідно брати його до уваги в підготуванні і переведенні пластових виховних програм. Треба визнати, що цей аспект виховної праці знайшов замале наголошення дотепер. Хоч нерідко доводиться чути про завдання Пласту виховувати кадри провідників і традиційні пластові зайняття сприяють плеканні прикмет провідництва, не було мабуть дотепер свідомого зусилля, зокрема на нашому терені, брати цей аспект до уваги підготовляючи виховні матеріали і програми. Належало б подбати про те, щоб виховники у своїй праці з гуртками, особливо юнацькими, ідентифікували членів гуртка з провідницьким потенціалом і знаходили для них відповідну роль і вишкіл.

Завданням поставлено тут обмежитися до відповіді у принципі на питання потреби плекання провідництва в Пласті. Ширше розроблення теми з уточненням концепції провідництва в Пласті і з обговоренням методів, рахуємо справою окремого завдання.

ТЕМА 90-8 МЕТОДИ ПРАЦІ

Приймаємо, що йдеться тут про методи виховної праці. Треба зразу погодитися, що коли говорити про деталі, справу можна розглядати тільки з точки зору конкретних обставин і у відношенні до специфічних середовищ. Обставини ж різняться не тільки між окремими країнами де діє Пласт, — вони деколи цілком відмінні в різних осередках тої самої

країни. Тому теж ставимо тут завданням обговорення зокрема тих аспектів теми, які є спільні для різних середовищ.

Методи виховної праці пов'язані з виховними програмами, а коли говорити про виховні програми насувається перш за все питання: якими ресурсами їх встановити і реалізувати? Ото ж планування і реалізація виховних програм вимагають наявності кадрів виховників із спроможностями відповідними до завдань. Хоч справа виховників — це окрема тема, вона має близьке і пріоритетне відношення до справ виховних програм і методів.

Недостача виховників — це проблема, яка була предметом застанови чи не всіх пластових зборів і з'їздів за довгі минули роки. Були повторні спроби скріпити ряди і піднести компетентність виховників і були спорадичні успіхи. В загальному однак справа виховників ставала на терені Австралії щораз-то більше критичною і сучасне положення має характер перманентної кризи. Передумовою для будь-яких шансів направити сучасний стан є певна загальна обнова Пласту. Очевидно це двостороннє співвідношення причин і наслідків. Це ключова проблема і шукання дороги до її успішного розрішення — це і є головне завдання ПКТ. Справу поповнення і скріплення рядів виховників треба ставити одною з першочергових. Її можна б розділити на три окремі фази: вербування, школення і слідкування.

Потенціальних виховників у Пласті треба зарання ідентифікувати і їм присвячувати особливу увагу. З тим збігається завдання для школення прикмет провідництва. Мотивація, заохочування і вербування вимагають окремого і послідовного зусилля. Школення виховників — вишкільні курси і табори — це справа солідного планування, вдумливої підготовки і справного переведення, використовуючи найкращі наявні виховні сили. Програми мали б бути не тільки доцільними з точки зору пластових потреб, але й цікавими.

Третя фаза, назвемо її умовно “слідкуванням” (follow-up) — це активне зацікавлення працею молодих виховників. Не авторитарне втручання — а заохочування, допомога і спільне шукання кращих способів і методів. Тут нагода для деякого унапрямування і дошколення але й для вияву признань і формальних відзначувань за добру працю.

Знову ж, заки говорити про методи виховної праці, треба осмислити завдання пластового виховання, яким ці методи мають служити. Ці завдання впливають із пластової ідеології і їх можна б згрупувати під приблизно такими гаслами.

А. Школення характеру.

Б. Формування пластового світогляду у світлі вимог Головних Пластових Обов'язків і Пластового Закону.

В. Закріплення активної пластової самосвідомості і потреби для самовиховання і самодосконалення.

Так чи подібно усвідомлені головні сфери виховних завдань мали б служити для розроблення збалансованих програм пластового виховання. Виготовлення детальних програм — це відповідальність виховників. Користаючись наявним виховним матеріалом, вони мали б знаходити своєрідний підхід, який найкраще відповідав би обставинам праці з їхніми гуртками. Тільки тоді, коли виховники знайдуть справжнє зацікавлення і задоволення та самі користатимуться із своїх виховних зайнять, можна буде розраховувати на певну тривалість і добрий успіх. У принципі, традиційні засоби і методи виховної пластової праці залишаються nadalі важливими, не зважаючи на потребу постійно міняти спосіб їх застосування. Принцип “Великої Гри”, як його визначено Дротом у “Життя в Пласті” дотепер не втратив свого домінуючого значення а гурткова система праці nadalі зберігає свою безспірну актуальність. Тут подається деякі думки щодо головніших родів пластових зайнять, вказуючи на певні принципи у виборі засобів і методів праці.

Гурткові сходи. Їх успіх залежить у значній мірі від розроблення і підготування програм: загальних на довшу мету і подрібних для кожних окремих сходи. Програми мають бути збалансовані щодо виховних завдань і дбайливо підготовані. Вони мусять бути регулярні а в їх переведенні є побажаним міняти їх місце і вистерігатися рутини. Прорух, впоряд, підготовка до проб, гутірка на вибрану тему, пластові вмилості, спів, гра ... Вживати сучасні засоби, відіо-звукові та інші, запрошувати для деяких гутірок відповідних осіб пластового і позапластового середовищ, обговорювати програми сходи з членами гуртка і заохочувати та зобов'язувати їх в підготуванні програм ... Маючи на увазі виховні завдання, знаходити нові і цікаві підходи і розв'язки. Як правило вживати тільки українську мову і намагатися створити передумови, в яких її вживання є справою добровільного зобов'язання учасників.

Пластові проби — це важливий засіб пластового виховання і їм треба присвятити особливу увагу. Підготова до проб — це справа індивідуального зобов'язання і зусилля кожного учасника і створення відповідної атмосфери здорового суперництва допоможе в їх успіху. Переведення проб ніяк не має мати форми іспитів, але водночас не можна надавати проб без запевнення, що їх вимоги було сповнено. Надання проб має відбутися при найближчій відповідній нагоді і має мати святкову форму. Необхідно подбати про те, щоб були відповідні відзнаки. Проби — це ознака прогресу членів УПН і УПЮ на щаблях пластової драбини і їх психологічний вплив беззастережний.

Пластові табори історично відігравали важливу роль у пластовій діяльності від самих початків Пласту. В умовах сучасної пластової практики, особливо в Австралії, необхідно планувати табори в крайовому масштабі, маючи на увазі спільне зусилля усіх станиць для досягнення найбільшої їх ефективності.

Табори значно різняться між собою, залежно від їх призначення, характеру, числа і віку учасників, їх командного складу ... Важливим є встановити заздалегідь які табори будуть найкраще відповідати на даному етапі крайовим потребам Пласту, як теж потребам окремих станиць. Великі ювілейні зустрічі мають своє окреме завдання і, коли добре організовані, успішно демонструють Пласт унутрі і назовні. Вони можуть мати велике моральне значення як для пластового членства, так і для української спільноти в цілому. Підготування успішних програм таких зустрічей вагають однак великого зусилля і довгого часу і вони виправдовують себе тільки тоді, коли їх обмежити до відзначування особливих ювілеїв.

З виховної точки зору особливо важливу роль відіграють менші табори: уладами, табори окремого призначення (мандрівні, водні, лещетарські і т.п.), як теж табори із конкретними вишкільними і виховними завданнями. Як і в багато дечому іншому, успіх залежить від своєчасного планування, доброго командного складу, детальної підготовки і значної дози ентузіазму і посвяти. При тому треба завжди мати близько на увазі головні виховні завдання Пласту, надаючи програмам продумано збалансований характер. Для приміру: в програму довшої мандрівки можна з успіхом включити: теренові гри, вживаючи сучасні засоби зв'язку, як теж цікаві гутірки, зокрема при ватрі чи вогнику, із заздалегідь приготованою програмою.

Новаторський підхід є завжди побажаний, бо він уводить нове зацікавлення і влегує досягнення виховних завдань. Тут треба однак мати на увазі те, що нові дороги вимагають часто нового знання і нового досвіду. В жодному випадку, ні за яких обставин, не можна наражувати на небезпеку будь-кого з учасників і програми мусять бути достосовані до віку і спроможностей тих, для кого вони призначені. У зв'язку з тим приходить на думку сучасний приклад для ілюстрації про що тут йдеться. За цікавою ініціативою КПС є якраз у стадії підготування водні рейси човнами по бистрохідних річках для молодшого і старшого юнацтва і заспокоюючим було звітування про близьку увагу організаторів до аспектів безпеки.

Особливі проекти. Тут можна зарахувати різні програми станичного, крайового і міжкрайового засягу, як ось:

- станичні імпрези, свята, апелі, вечірки, змагання, і т.п.
- міжкрайові зустрічі, джемборі, подорожі в Україну, і т.п.

Не приходить тут зупинятися над механікою планування і переведення тих ініціатив. Що варто однак підкреслити це те, що кожна пластова ініціатива має мати певний виховний приціл і в тому сенсі принести користь її учасникам і виконавцям. Окрім того, кожна справу треба вдумливо планувати і солідно підготувати, по максимальній спроможності наявних сил, такий підхід до справи — це найкоротший шлях до успіху унутрі і назовні.

Зв'язки з Україною заслуговують тут однак на окрему увагу. Вони ж бо набрали за останній час особливого значення і актуальності. Зазнайомлення з сучасними подіями в Україні завжди мало входити в круг зацікавлень пластового середовища. Коли стало однак можливим порівняльно вільно відвідувати Україну, перед Пластом в діаспорі відкрилися нові зобов'язання і нові горизонти. І хоч офіційні зв'язки мусять залишитися прерогативом ГПБ, КП Старшини мусіли б проявити ініціативу для використання нових і незвичайних можливостей. До тих можливостей треба зарахувати спільні групові відвідини, зокрема участь у спільних таборах для вможливлення зустрічі пластової молоді із великими потенціальними користями для обох сторін. Але не можна тут обійтися без слів серйозної перестороги. Справа вимагає тонкого розуміння обставин і можливостей і мусить полагати на беззастережно компетентних організаторах. Бо крім незмірених користей, в тому числі пробудження почуття національної totoжності і гордості з того боку, де їх не достає, існує загроза нанесення великої шкоди. Один невдало реалізований почин може скомпромітувати широкі майбутні можливості.

Допомога Україні — це під ту пору друге найбільш маркантне поле для реалізування особливих пластових проєктів. Хоч пов'язана з тим акція є по суті харитативною, вона має потенціал виїмково ефективної ролі для пробудження приспаної національної совісті і в тому лежать її великі виховні атрибути. Щоб бути повністю успішною, акція мала б об'єднати у спільному зусиллі усі шаблі пластової організації і всі прошарки пластового членства. Одним з головних її аспектів було б якраз її використання для обнови ідейності і скріплення сенсу одности в Пласті.

Зв'язки з Україною і допомога Україні вимагають особливої уваги і окремого зусилля. Їх можна тут згадати тільки у принципі, наголошуючи при тому їх потенціал для обнови Пласту в діаспорі в час, коли він став на грані загрозливої кризи.

Накінець кілька завваг до програм виховної праці і їх певних особливостей, зокрема у відношенні груп пластового членства, для яких вони призначені.

Продумані і дбайливо підготовані програми можуть ґрунтовно заважити на успіху або неуспіху виховної праці. Завданням референта виховної діяльності про кожній станиці є якраз подбати про те, щоб на початку кожного ділового року було виготовлено виховну програму в рамках програми діяльності станиці. Тут йдеться про такі справи, як табори, виховні курси (а щодо того необхідний теж між-станичний зв'язок), як рівнож розприділення гуртків і виховників, встановлення напрямних, намічення особливих завдань, і т.п. В цю загальну схему мають забулюватися програми праці з гуртками. Референт має подбати про те, щоб так програми було підготовано окремими виховниками і успішно переведено.

Угорі була мова про те, що вихідною вимогою виховних програм мають бути виховні завдання Пласту. Було підкреслено, що програми мають бути збалансовані, щоб викликати максимум зацікавлення і активної співучасті зі сторони учасників. Хоч новаторський підхід треба обов'язково вітати, як це наголошувалося угорі, необхідно пам'ятати, що до нових розв'язок можна успішно підходити тільки на основі зазнайомлення з тим, що було зроблено у даній ділянці дотепер. Існує багато пластового виховного матеріалу і чимало із того можна успішно вживати, або пристосувати до вжитку для сучасних виховних потреб. Тут могла б допомогти пластова станична бібліотека. Як її не має, варто б подбати, щоб її заложено.

Кінчаючи треба зупинитися над здавалось би самозрозумілим але часто недоцінюваним аспектом виховних програм. Йдеться про їх близьке пристосування до віку і спроможностей учасників. З тим аспектом справи добре зазнайомлені особи з професійними учительськими кваліфікаціями. В новацтві і юнацтві треба розрізняти щонайменше дві вікові групи в кожному: молодшу і старшу. Навіть в одному гуртку, в якому не всі члени є цілком того самого віку, треба знаходити різний підхід для окремих вікових груп, як теж звертати увагу на різниці у природних здібностях і зацікавленні учасників. Для приміру можна тут згадати, що до Трьох Головних Обо'язків Пластуна і до Пластового Закону треба безнастанно повертатися впродовж років назрівання пластової самосвідомості. Пов'язані з тим справи вимагають вдумливої інтерпретації й іншого підходу для груп різного віку і різного інтелектуального рівня.

Зібрані тут думки не дають нічого особливо нового. Для людей з пластовим досвідом — це побільшості свердження очевидного. Можна тільки сподіватися, що в тій формі вони не без інтересу в кругах пластових проводів і будуть корисним причинком в дискусії до тем ПКТ. При тому, ціллю тих узагальнених спостережень є стимулювати застанову над основними завданнями Пласту — його виховною роллю, і допомагати у приєднанні нових сил до рядів кадрів виховників, як передумову його дальшої живучости.

Продовження у черговому числі

У неділю, 18-го листопада 1990 року, в Києві, в соборі св. Софії відбулася інтронізація першого Патріарха Київського і всієї України — Мстислава, в миру Скрипника. Патріарх Мстислав — капелян Пласту, Почесний Член Пласту і великий приятель молоді, зокрема пластової.

Ми пластуни, присутні на інтронізації, молилися разом з українським народом, щоб Бог зберіг Патріарха Мстислава для добра України й Української Церкви на довгі-довгі літа, а в час, коли Патріархові Мстиславові вручали посох Митрополита Київського Петра Могили з XVII століття, ми духово поєдналися з усіма пластунами, станули на струнко й похилили курінні прапори. Тоді понеслось грімке "Слава!". На доручення Головного Пластового Проводу привіт від Пласту склала пл. сен. Ніна Самокіш.

П. С. Київ шумів вітрами й дощем. Святу Софію облягав український народ, мокрий від дощу, але радісно-натхнений. Звук дзвонів Святої Софії пробивався крізь хмари до сонця. Богдан Хмельницький, піднявши ще вище булаву, очікував, вдивляючись у золоті бані могутнього собору. Володимир Великий зійшов з Володимирівської Гірки й приблизився до Святині. Пророк Тарас Шевченко промовив словами з "Неофітів":

*Благословення в жєнах,
Святая, Праведная Мати
Святого Сина на землі!
Не дай в неволі пропадати...*

Україна радувалась і плакала.

З "БУРЛАКАМИ" ПО УКРАЇНІ НА МОГИЛІ ШЕВЧЕНКА

*... вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кровю
Волю окропіте.*

Т. Шевченко

Треба заздалегідь підкреслити, що поїздка до Канева на могилу Шевченка була найбільш емоційною і урочистою подією діясного відвідувача України. Всі були якісь мовчазні, щось глибоко переживали, мислили і ніби тужили. Правдоподібно особовість і дух Шевченка й його символізм дуже глибоко і цілковито вріс в нашу духовність. Автобус завіз нас майже під самий верх гірки, де є його могила.

Ми були готові не тільки йти до його могили, ми були готові залізити туди на колінах, — так зворушливо говорили між собою супутники цієї подорожі.

Могила є підмурована і йдеться до неї по сходах вгору. Відтак є площадка, а тоді з землі є висипана могила і на вершку її є відлита стояча постать Шевченка, яка дивиться вниз, неначе приглядається кожному у вічі, як рідний і добрий Батько, та дякує за відвідини, за пам'ять, і запрошує ще прийти, відпочати душею. Ті, що пам'ятають слова заповіту Шевченка, оглядаються кругом, бажаючи побачити широкий і могутний Дніпро, його кручі, рев, — розчаровуються. З могили ви можете бачити Дніпро широкий і могутній! Але він не реве, не шумить, не крутяться його кручі. Він пливе спокійно, він широкий і могутній, замріяний, неначе сонний, сплячий, тому незбагнений, неначе степовий сфінкс. На ньому плавають більші й менші кораблі і кораблики, бистрі "ракетні човни" та романтичні вітрильники. Дніпро є змінений цілковито! Біля Канева, де була колись круча, тепер гребля канівської електричної станції. Нам показали в одному місці на Дніпрі, де його "загатили", поставили греблю, — наш Дніпро-Славутич могутньо і спокійно вилився широко-широко у "Дніпрове море", заливаючи багаті і родючі колись доли і поля, ліси і сади ... Можливо, що зарозуміла людська думка бажала доброю і роботящою рукою українською людини змінити природу,

географію, землю, тепер популярно називану екологією. Чи зарозуміла людина і її мисль та злослива, Богом не благословення, система, яку вона завела й практикувала, всім людям принесе щастя? Радість? Вдоволення? Добробут? ... Там радісних облич від тих змін природи не доводилося бачити. Я чув прокльони і нарікання, і навіть страх перед майбутніми економічними змінами.

Біля могили Шевченка є гарний але цілковито зрусіфікований, “зленінізований”, спролетаризований шевченківський музей. А Леніна тепер увесь світ усуває в тінь, якщо не на смітник історії. Деякі темпераментніші країни бувшого советського бльоку навіть перетоплюють статуї Леніна у матерію, з якої він походить.

Поміж пам'ятником і музеєм є невисокий Хрест, який мені пригадується з літератури, що він колись стояв на могилі Шевченка, а біля нього царські жандарми. Тут ми також помолилися, а отці і хор “Бурлака” відслужили Панахиду. Хор співав тужливо. Людей назбиралося багато. Тут і там хтось утирав сльозинку. Тут і там з сумом стояв міліціант чи військовий. Після Панахиди хор, ніби відчувши особливу місію, співав величаво й зворушливо “Заповіт”, “Реве та стогне Дніпр широкий”.

Коротке і ядерне слово від імені “Бурлаків” сказав М. Бей. Хором проводив композитор і диригент Zenko Лавришин. Виступ цей закінчено відспіванням “Ще не вмерла Україна”. Міліціант, що стояв близько могили пішов глибше у тінь дерев, щоб непомітно втерти вперту сльозинку з свого обличчя.

Ми верталися до Києва ні сумні, ні веселі. Всі були заглиблені у власних почуваннях, якісь мовчазні. Проблема сучасного стану України також не сходила з уму. Вона, Україна, живе, відроджується прискіпшеним темпом. Вона могутнішає, розумнішає, стається багатшою сучасним знанням, досвідом і прагне досвіду Заходу в усіх ділянках життя державної нації. Ми мусимо служити їй поміччю. Україна починає розквітати ентузіазмом до праці, до конкретних змін, які ведуть до справжньої, а не тільки позірної суверенності. Тому заклик Тараса Шевченка: “в Україну ідіть, діти!” — знаходить справжній і глибокий сенс.

ПЛАСТ ЗА МОРЕМ

В зв'язку з відзначуванням 100-річчя поселення українців у Канаді передруковуємо з брошури “Вогні”, що її видала Пластова Станиця в Монтреалі в 1961 р., один розділ з “Начерку історії Пласту” покійного Начального Пластуна Сірого Лева — Северина Левицького й його доповнення до цього розділу. Наскільки нам відомо, “Начерк історії Пласту” Сірого Лева досі не вийшов друком.

Про початки Пласту на північно-американському континенті Енциклопедія Українознавства (том 6, 1970) згадує в статті “Пласт” такими словами: “У Канаді перші пл. з'єднання почали поставити на поч. 1948 р. під проводом уповноваженого ГПС о. В. Івашка ... у ЗДА перші пл. з'єднання почали організовуватися з 1948 р. під проводом уповноваженого ГПС Є. Кульчицького”. Насправді перші пластові з'єднання в цих двох державах організувалися багато раніше.

Може якраз, матеріал, що його тут передруковуємо, заохотить деякого з читачів нашого журналу шукати за додатковими інформаціями про початки Пласту в Канаді й США й таким чином допомогти заповнювати “білі плями” в історії нашої організації.

ПЕРШІ ПЛАСТОВІ ВІДДІЛИ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ

(Розділ з ненадрукованої праці “Начерк історії Пласту”.

Частина II. Роки 1930-1945. Авґсбург 1948)

Єдиною країною, де була еміґрація і де ще свобідно міг би розвиватися Пласт, то був Новий Світ — Південна і Північна Америки. Спеціальні умовини в Новому Світі нашої еміґрації і неможливість скерувати й туди своє зусилля для організації Пласту, причинилися до того, що в жодній країні Пласт не розвинувся в незалежну організацію.

Наша молодь в країнах Нового Світу вступила або до місцевих скавтових організацій або, в більшій мірі, або стояла здала скавтової ідеї.

Поодинокі серйозні спроби охопити українську молодь в

окремих українських відділах або проводити серед них національно-освітню роботу були тільки в Америці й Канаді. І так в ЗДПА ^{1/} вже в 20-х рр. була перша спроба в Нью-Йорку провадити відділ українських скавток, які й названо пластунками. Та ці спроби, пожвавлені справді принагідними емігрантами — пластунами (сен. Марія Кікіш, член ВПР ^{2/} у Львові, пл. юнаки — брат і сестра Присташі) не дали більших успіхів. В Канаді почалися подібні спроби в 1929-30 рр., коли, з нагоди збірок на будову Пластового Дому у Львові ВПК ^{3/} почала зв'язки з канадською еміграцією, що надзвичайно жваво була відгукнулася на цю акцію. Деякі відділи Т-ва "Січ" постановили навіть приступити до основи самостійних пластових відділів, спроваджуючи зі Львова потрібну пластову літературу. Розв'язання Пласту в Польщі припинило розбудову пластових відділів у Канаді. Зусилля Пластового Центру треба було скерувати на інші ділянки. До відділення скавтів-українців в окремі пластові відділи й тут не прийшло.

Через брак відповідних матеріалів під руками, неможливо докладно описати, як виявляли себе американські й канадські українці-скавти у скавтових союзах цих країн і внутрі свого українського суспільства. Один факт ми можемо, однак, навести, хоч з нього не слід робити загальні висновки. В рр. 1937-1938 об'їжджав гетьманич Данило Скоропадський ЗСА й Канаду, з метою скріплення гетьманського й загальноукраїнського організаційного руху в тих країнах. Його поїздка дійсно місцями замінювалася, завдяки старанням нашої старої еміграції і особистості гетьманича, у великий загальноукраїнський підйом, у якому, м. ін., брала участь скавтова молодь українського походження. В м. Детройт, напр., вітав гетьманича відділ до 20 пластунів під проводом "сотника пластунів" п. Мусійчука. В деяких місцевостях мусів гетьманич промовляти до молоді українського походження по-англійському і підкреслювати потребу пам'ятати про рідний край батьків і обов'язки супроти нього, ставлячи за примір гідний наслідування Пласт у Галичині й ролю ірландської еміграційної молоді в ірландському ресорджіменті (гл. книжка: "За Україну — Подорож Д. Скоропадського". Едмонтон, Альберта 1938).

^{1/} ЗДПА — З'єднані Держави Північної Америки — ЗСА

^{2/} ВПР — Верховна Пластова Рада

^{3/} ВПК — Верховна Пластова Команда

ДОПОВНЕННЯ ДО МОГО ІСТОРИЧНОГО НАРИСУ

(З листа Сірого Лева до ред. "Вогнів" Адольфа Гладилевича)

Бюфало, дня 20 червня 1961

Нью-Йорк, ЗСА

Пласт у Нью-Йорку зорганізувала перша пластунка з Галичини Степанія Перестюк, що на початку 1932 р. приїхала з батьками до Нью-Йорку й зараз взялася за організацію Пласту в цьому місті. На 1 жовтня 1932 було вже 30 дівчат і 10 хлопців. Пластові сходи відбувалися два рази, а почавши від 1 жовтня один раз у тиждень. Крім пластової праці, треба було звертати увагу на те, що багато дітей не володіло українською мовою, бо не вживали її досі, не вміли навіть читати й писати по українському. Та успіх був. Пласт виступав по 1 жовтня 1932 в одностроях на кількох пікніках українських товариств, як рівнож на Святі Героїв — 9 жовтня. 35 членів Пласту в одностроях творили почесну ватру біля гробів Героїв. Троє пластунів тримало перед гробом вінок із написом: "Поклін Героям — Український Пласт у Нью-Йорку." Пласт у Нью-Йорку мав зв'язок з СУПЕ ^{4/} у Празі і йому звітував.

До історії Пласту в Нью-Йорку треба додати знімок з того часу та пластову виказку, які зберігає Сірий Лев. На світлині бачимо групу пластунів в одностроях — 60 юнаків, над ними американський прапор і український з написом: "Український Пласт". Виказка виставлена на картоніку, з одної сторони по українському, з другої — по англійському. Текст має навіть у кутку видруковану жовто-синю ленточку.

Джерзі-Сіті, Нью-Джерзі, ЗСА

Другий Пластовий Відділ у ЗСА постав у місті Джерзі-Сіті, також завдяки заходам вищезгаданої пластунки Степанії Перестюк. На весну 1933 р. Відділ мав уже 30 дівчат і 20 хлопців. Сходи відбувалися два рази в тиждень. С. Перестюк і тут мала зв'язок з СУПЕ у Празі, м. ін., замовляючи там 50 відзнак.

Едмонтон, Альберта, Канада

"Народний Дім" в Едмонтоні почав (вістки із березня 1933) організацію Відділів Пласту в Едмонтоні. Перші сходи були 28 січня 1933 р.

^{4/} СУПЕ — Союз Українських Пластунів Емігрантів

Саскачеван, Канада

У програмі З'їзду Українців-Католиків Саскачевану 29 грудня 1932 був, м. ін., виклад "Пласт" скавтмастера Б. Корчинського, учителя з Голфест, Канада.

Скавтська організація української молоді в ЗСА

Часопис "Дніпро", що виходив у 30-их рр. у Філядельфії, надрукував у ч. 23 від 1 грудня 1932 у відділі "Молода Україна" начерк статуту організації української молоді при православних церквах Америки. В цей начерк входить також окремий статут, що говорить про цілі й програму та заряд і однострій.

Українська преса ЗСА і Канади про Пласт

Головно "Свобода" — Нью-Джерзі та "Українські Вісті" — Едмонтон містили різні статті й новинки про Пласт, надіслані СУПЕ або власні.

С К О Б!

Сірий Лев

ВОГНІ — Збірка матеріалів про Український Пласт 1930-1939. Монтреал 1961. Видання Пластової Станиці в Монтреалі з нагоди Ювілейної Крайової Пластової Зустрічі в Кемп-Мортон, Манітоба, 10-15 липня 1961 р.

"Давайте мені матерів, а я за їхньою допомогою обновлю світ."
Папа Пій IX

★★★★★

... Ми бачимо ціль цивілізації. — Коли культура душі зробить людину здібною дивитися на кожний об'єкт, чоловіка, жінку, дитину, пташку, звірятко та пташку та при тому сказати кожному з них: я є твій приятель.

Дж. А. Вілліамс

ЛИСТУВАННЯ

Вельмишановний Пане Редакторе!

Звертаюсь до Вас з проханням опублікувати мою невеличку статтю в редактованому Вами часописі. Взятися за перо мене змусила важливість і невідкладність порушеної проблеми. Очевидно, що Ви, шановний Пане Редакторе, також поділяєте занепокоєння станом рідної мови на Україні.

З пошаною

Ігор Яцкевич

ЗАГРОЗА "НОВІТНЬОЇ" РУСИФІКАЦІЇ

Ми всі переживаємо хвилюючі дні, коли наш нарід розгорнув боротьбу за своє визволення. За 300 літ неволі Україна опинилася в найгіршій ситуації у порівнянні з деякими іншими народами совєтської імперії. Ліквідація українського шкільництва на східно-українських землях, фізичне винищення мільйонів українців та переселення на Україну мільйонів росіян створили всі умовини для повної русифікації українського народу.

Українські громади, розкинені долею в різних країнах Заходу, роблять все можливе, щоб допомогти нашим братам на Україні. Проте, коли ця допомога не буде розумно зваженою, то вона може навіть пошкодити.

Купуючи для своїх рідних чи для громадських або наукових установ на Україні комп'ютери, ми часто не задумуємось, якою мовою "говорять" ці комп'ютери. Однак, це має особливо важливе значення в умовах, коли на Україні ведеться боротьба проти русифікації, внаслідок якої російська мова запанувала в усіх ділянках шкільництва, наукової та промислової діяльності.

Якщо комп'ютер має програму іноземною мовою і навіть з українським шрифтом навчання в школах і всіх інших навчальних закладах. Тобто комп'ютер з програмою будь-якою іншою мовою, крім української, на Україні стане додатковим знаряддям русифікації в руках російських шовіністів. Щоб сприяти

відновленню повноцінного функціонування української мови, треба висилати на Україну тільки такі комп'ютери, в яких закладена програма українською мовою. Такі комп'ютери стануть стимулом у розвитку не тільки української технічної термінології, а й загалом української мови, замість російської, поширеної дотепер на Україні.

Советський уряд з допомогою іноземних фірм вже налагодив виробництво шкільних комп'ютерів у місті Ташкенті. Програми цих комп'ютерів складені, звичайно ж, російською мовою, і ці комп'ютери планується впроваджувати у школи в усіх советських республіках, втім і на Україні.

Якщо через два-три роки в школах, наукових установах і інших сферах діяльності на Україні будуть комп'ютери з програмами російською мовою, то всілякі заклики до навчання рідною мовою стануть порожнім звуком, так як потреба в ній буде зведена до побутового спілкування. Відродження, яке в наш час відбувається на Україні, зусилля Товариства української мови ім. Т. Шевченка, а також діяльність Руху та інших українських громадських організацій по відновленню функціонування української мови не дадуть успіхів, якщо в технічній діяльності будуть існувати умови які сприяють витісненню української мови.

Завдання української діаспори не допустити до цього, а взяти під контроль ввезення комп'ютерів на Україну. Натомість комп'ютери з програмою українською мовою будуть не тільки сприяти розвитку шкільництва та наукових досліджень на Україні, але й будуть важливим поштовхом до відновлення функціонування рідної мови в повному обсязі. А тому треба вітати діяльність української фірми "Beta Systems Engineering Inc." (8418 Vista Lane, Cleveland, Ohio, 44130), яка першою взялася за реальну допомогу у відродженні української мови в науці і техніці. Ця фірма вперше підготувала програму для комп'ютерів українською мовою — Редагописс" виданий в одному збірнику редагувальника, з обширним науковим багатозначним редагуванням тексту. З метою введення єдиної української комп'ютерної клявіатури в діаспорі і на Україні, дана програма і клявіатура була апробована Міжнародним Інститутом Менеджменту у Києві.

Обов'язком наших газет є рекламувати для набуття і висилки на Україну комп'ютери тільки тих фірм, які мають програми українською мовою, а не тільки з українським шрифтом.

Ігор Яцкевич

В УКРАЇНІ ПЛАСТ РОЗВИВАЄТЬСЯ ЩОРАЗ КРАЩЕ

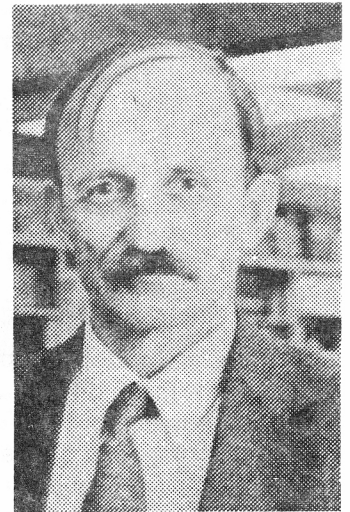
Джерзі Ситі, Н. Дж. (О. Кузьмович). — Петро Содоль, відомий пластовий виховник і провідник заходить вже не вперше до нашої редакції, щоб поінформувати про останні події в Україні, зв'язані із відновною пластовою організацією, яка носить там назву "Українська Скавтська Організація — Пласт", згідно із тепер схваленим статутом, на всеукраїнському установчому з'їзді, що відбувся в днях 12-13 квітня у Івано-Франківському.

П. Содоль саме недавно повернувся з України, де перевів багатолюдний курс юнацьких виховників і був учасником з'їзду разом із головою Головної Пластової Ради д-р Любомиром Романковим.

Пл. сен. П. Содоль — це провідник т.зв. "Скобиного круга" у Головній Пластовій Булаві, відповідає за пластове юнацтво у цілому світі та за вишкіл його виховників і був делегований ГПБулавою для переведення першого там вишколу виховників юнацтва в Україні. Про цей курс-вишкіл він розповідає нам вичерпно, захоплений кількістю та пильністю учасників. Цей міжнародний вишкіл відбувся в часі від 30-го березня до 2-го квітня у Славську та взяло в ньому участь 68 слухачів з терену України і Польщі. 57 із них закінчило цей вишкіл успішно, а першуні проголошено Олега Пясецького із Стрия.

Але, як інформує нас наш гість, відвідини в Україні не обмежилися до переведення цього курсу, а обидва представники головного проводу Пласту у світі були учасниками ще двох святочних імпрез. Першою з них це були величаві привітання первоієрарха УГЦеркви Кардинала Мирослава І. Любачівського у Львові, а відтак в Івано-Франківському, в яких взяли участь пластуни.

З уваги на Свята Великодня пластова молодь зі станиці Львова тримала стійку при Божому гробі в усіх українських церквах православного та грекокатолицького віровизнання.

Пл. сен. П. Содоль

В тиждень після Свят Великодня, 12-13 квітня відбувся установчий з'їзд Пласту, який урочисто відкрив голова ГПРади і виконуючий обов'язки Начального Пластуна Л. Романків із ЗСА.

У тому з'їзді взяло участь 85 делегатів із 18 пластових станиць та осередків із таких областей України: Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Волинської, Рівенської, Київської, Закарпатської, Донецької та Дніпропетровської. Ці делегати репрезентували приблизно 1500 членів і прихильників Пласту, що є вже на сьогоднішній день в Україні.

Відродження Пласту в Україні, як пояснює П. Содоль, почалося ще в січні 1989 року, коли Український Християнсько-Демократичний Фронт у Львові рішив відновити Пласт, як одну із секцій діяльності, а в грудні 1989 р. створилася Рада опікунів просвітницько-спортивного товариства Пласт при НТШ у Львові. В місяці лютому 1990 р. Олесь Криський з рамени Ради опікунів офіційно зареєстрував Пласт у місті Львові. Майже рівночасно творилися пластові осередки в інших містах України, так що вже у травні 1990 року відбувся перший з'їзд у Брюховичах біля Львова, на якому обрано тимчасовий провід Пласту.

Другий з'їзд відбувся у жовтні 1990 року в Морщині, (Львівська область), на якому були представники пластового проводу зі ЗСА в особах П. Содоля і Людмили Дармограй. На другому з'їзді виготовлено проєкт статуту і рішено розбудувати пластові станиці та налагодити вишколи виховників. У висліді того, вже у місяці лютому, відбувся перший вишкіл для новацьких виховників у Славську який перевели новацькі провідники із ЗСА голова ГПБ д-р Орест Гаврилюк і Л. Дармограй та Маркіян Гаврилюк. Курс закінчило 67 учасників з цілої України.

Тепер — каже П. Содоль — на установчому з'їзді обрано керівні органи пластової організації в Україні. Олег Покальчук з Луцька став головою Крайової Пластової Старшини, а Богдан Генега зі Львова головою Крайової Пластової Ради. З'їзд ухвалив статут, ряд резолюцій, між якими знаходяться постанови про надання почесного членства Ігореві Юхновському, про зв'язки із Міжнародним скавтським Бюром з метою офіційного визнання Пласту міжнародним скавтінгом і вступ до Конференції Українських Пластових Організацій.

На з'їзді, яким проводив Степан Корчинський з Івано-Франківського зложили усні привіти крім голови ГПР також голова КПС в Польщі Петро Тима, представник Міжнародного Скавтського Бюра Бондар і Микола Яковина — голова Івано-Франківської Обласної Ради.

Президія пластового з'їзду від ліва: президент — С. Корчинський, заступники — Левко Захарчишин і Олег Покальчук.

Пласт в Україні розвивається і є на доброму шляху до дальшого росту — каже П. Содоль, доказом чого є понад 500 пластунів у Львові, активність в інших осередках як ось, наприклад, Тернополі, де почали пластуни видавати навіть свій журнал під заголовком "Цвіт України", чи табори мандрівного і лещатарського характеру, що відбулися літом і зимою цього року.

Але для дальшого розцвіту Пласту в Україні потрібні вишколені виховні кадри. З того приводу запрошено до ЗСА пластунок і пластунів з України і Польщі взяти участь у міжкrajових вишколах "Лісова школа" і "Школа булавних", які починаються вже 22-го червня. Зголошених вже є 15 кандидатів з України і 2 з Польщі, але чи всі зможуть приїхати залежить від збірки фондів на їхній транспорт і перебування тут. Організатори цих вишколів збирають ці фонди між своїми пластовими куреннями, але апелюють також до громадських установ та окремих осіб їм в тому допомогти. В Україні планують цього літа перевести понад десять різних пластових таборів і для того потрібно вишколених пластових провідників.

Отож П. Содоль кінчаючи свої відвідини в редакції подає нам адресу, де можна посилати датки на приїзд молодих пластунів з України: "Plast" c/o Dr. G.M.J. Slusarczyk, 53 Bayberry Drive, Monroe, N.Y. 10950, USA.

За "Свободою" ч. 99, 25 травня 1991